

Фото Олександра Литвиненка

Це число тижневика
висвітлює роботу
та подає матеріали
IX з'їзду
Всеукраїнського
товариства «Просвіта»
імені Тараса Шевченка

НАРОД

«Просвіті»

Народ, якому сонце заступили,
Який блукав століття у п'їтмі,
Обкрадений, поганьблений, безсилий,
Не підкорився долі, не знеміг.

Народ, в якого мову відбирали,
Який морили зайди диких орд,
Вивозили в сибіри, за уралаи,
Не забував, що вільний він народ.

Народ, який крізь тьму ішов до світла
І радості ніколи не зазнав,
Для порятунку витворив «Просвіту»
І, запаливши смолоскип, повстав.

І вже під сонцем зерна знань розсипав —
Нехай рясніє нива золота!
Тож високо здіймаймо смолоскипи,
Щоб зникла в Україні темнота.

І радістю наповнилось роздолля,
Щоб перекрити шлях для всіх заброд,
Щоб в нас довіку панувала воля,
Яку так тяжко здобував народ.

Народ від роду гордий, незрадливий,
Не заздрий і не ласий на чуже,
Відвертий і від того вже щасливий,
Що в серці рідну мову береже.

Якщо його і смертю залякати,
Він буде вперто захищать своє.
Такий народ нікому не здолати,
Бо він від Бога справедливим є.

14 вересня 2013 р.

Олесь ЛУПІЙ,
делегат IX з'їзду «Просвіти»

«Просвіта» ХХІ сторіччя: сьогоденні виклики Звітна доповідь голови ВУТ «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка Павла МОВЧАНА

Шановні делегати IX з'їзду
Всеукраїнського товариства «Просвіта»
імені Тараса Шевченка!

Маємо честь працювати у цитаделі
вітчизняного державотворення, тож вітаючі вас — учасників і дійових осіб новітньої національної історії України з 22-ю річницею незалежності, яку ми відсвяткували три тижні тому, дозволю собі простежити певну історичну параболу.

У цій знаковій залі були виголошені перші універсали, що закладали підвалини самостійної України. Більшість членів Центральної Ради склали просвітяни, тож не випадково Центральна Рада відродила мережу просвітянських осередків, які зазнали гоніння у добу гетьманату Скоропадського, проте станом на жовтень 1918 року за підрахунками департаменту поза шкільної освіти Міністерства народної освіти та мистецтва (який очолювала просвітянка Софія Русова) в Українській державі нараховувалося понад 950 «Просвіт».

95 років тому вони першими висловили протести, коли дізналися про наміри проросійських сил гетьманського уряду оголосити російську мову державною. Катеринославська, Полтавська, Сумська, Кам'янецька «Просвіти» доручили Київській «Просвіті» скласти й представити Павлу Скоропадському Меморандум у справі оборони української мови як єдиної державної мови в Україні.

«Меморандум товариства «Просвіта» імені Т. Г. Шевченка» зберігається у Дер-

жавному архіві Київської області й нещодавно його надрукували у «Слові Просвіти» з подачі Євгена Букета. Якби не особливості стилю і правопису, хіба б не впізнали ми у цьому Меморандумі наші сьогоднішні вболовання: «...Ми єсємо свідками замаху на українську мову, яку наміряються знов поставити в ранг «мужицької» другорядної мови, мови «второго сорта», шляхом заведення по всіх урядових установах російської мови як мови державної. Хоча ініціатори цього замаху і прикривають його гарними фразами про рівноправність обох мов, але практичні результати цього заміру для кожного ясні і не можуть викликати жадних сумнівів: кожному ясно, що з того моменту, як буде заведено російську мову, то вона, при сучасних умовах на Україні, займе свою недавню позицію і запанує майже як єдина і в кожному разі, як головна, а українську мову буде відсунуто на задній план і зроблено мовою «мужицькою»».

В інтересах культури, в інтересах української державности таке явище не може бути допущено. Всяка небезпека, яка загрожує слову, єсть таким чином підриє основ національної культури, а разом з тим і державности».

Чому й через 95 літ ми готові підписатися під цим Меморандумом, чому протягом двадцяти двох років нашої незалежності, як і тодішні київські просвітяни, просимо вже четвертого президента бодай прочитати наш проект Закону про державну мову в Україні?

Трьохсотлітня імперська політика, ни-

щення національних еліт сьогодні трансформувалися у нищення національної ідентичності, висміювання національних традицій і моралі, втрачений державний інформаційний простір, русифікацію і розмивання, нищення питомої української мови, в гірке відчуття, що наша незалежність ще не стала повносуцною, що українці — титульна нація держави — ще не звільнилися від тяжкого колоніального минулого, що на своїй правічній землі ми в окремих регіонах зведені до стану індіанців на американському континенті, що проти нас ведеться тиха, невидима, послідовна, повсякденна війна, внаслідок якої мільйони працюючого люду змушені шукати свого місця, як і на початках ХХ ст., за межами своєї батьківщини; що українське село, яке віками було оберегом української мови і культури, звичаїв, національних традицій, сьогодні тотально сплюндроване за розробленими заздалегідь схемами і технологіями...

Катастрофічне зменшення населення України вимагає негайного пошуку дієвого захисту від цілковитого вилюднення у часи глобалізаційних невідворотних процесів.

Ще 15 років тому на 5-му з'їзді ВУТ «Просвіта» ми відзначали (цитую), що «ворог наш багатоголовий, багатоликий, розмитий у рисах, але всюдисущий, — як ми пересвідчилися за півтора десятка років, — він не лише принципово, а й

Продовження на стор. 2—5

Продовження.
Початок на стор. 1

категорично не хоче України. Тієї України, що нам болять...», образ тієї України, що могла б стати впорівень з іншими європейськими державами, образ якої розмитий соціальними негараздами, з чим можемо частково змиритися, викривлений українофобством багатьох чиновників, україноненавистництвом п'ятої колони, в державних структурах, провокативністю і шовіністичною стадністю комуністів, образ, роз'їдений агентами московських спецрозвідок і запроданством усе того ж невмирущого персонажа нашої історії — хохла, засліпленого зневагою до свого ж брата — українця або ж вічною претензією до Всевишнього, чого цей «брат» на видноті й не закидає ще й досі багнукою» (30 листопада 1996 рік, зі звітної моєї доповіді...).

Як бачимо, за всі роки ці слова не втратили своєї актуальності.

Більше того, втрата національної ідентичності, деформація української етносвідомості, зміна світогляду і традиційного світосприйняття — це ті процеси, які прискорилися із приходом до влади В. Януковича, процеси, в основі яких лежать успадковані від тоталітарної доби і доби колоніального минулого проблеми, про які нам забороняли і забороняють знати неоколоністи з «русского міра»...

Українська національна ідентичність та етнічна самосвідомість формувалася, як ми знаємо, не одне сторіччя на широких обшарах нашої батьківщини, кордони якої звужилися впродовж всієї совецької доби на третину. Де наша Берестейщина? Де наша Слобожанщина, де наша Задонщина, де наше Підляшшя і Закерзоння?.. Де, зрештою, наша Зелена Україна на далекому Сході? Російський комуно-фашизм швидко позбавив українців-автохтонів на передковічних землях права на рідне слово, свою землю, свої звичаї, на свою ідентичність. Я наголошую саме на цьому, бо тепер вони перейшли до фронтальної атаки на все українське, заперечуючи не лише наші права, а й позбавляючи нас самих себе. Ви, напевне, знаєте про відвертості Путіна, які він виголосив, як програму дій щодо України в інтерв'ю, оприлюдненому напередодні зустрічі представників держав Великої двадцятки у Санкт-Петербурзі: «Ми — один народ... У нас спільна Дніпровська купіль... У нас спільна релігія, спільна віра, у нас дуже схожі культура, мови, традиції, менталітет». Додам до цих спільних ознак ще одну науково-брехливу тезу про те, що події 20-х років ХХ ст. — це національно-визвольні баталії, а битва поміж білими й червоними, які, цитую, «билися між собою не на життя, а на смерть, і ніколи не порушували питання про відокремлення України. І червоні, і білі виходили з цілісності Російської держави» (імперії).

Подібні заяви, як стверджує український дипломат і просвітянин Юрій Щербак, — «становлять базу для поглинання України Росією». «Оскільки Росія хоче відтворитися як імперія (продовжуватиме відповідну політику щодо України), ми ніколи не будемо почуватися в безпеці».

Путінські тези виголошені не для нас, а для всіх європейських

«Просвіта» ХХІ сторіччя:

Звітна доповідь голови ВУТ «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка Павла Мовчана

лідерів, щоб вони усвідомлювали, що «ми — один народ», отже, існування двох держав — це безглузддя, а тим паче, входження однієї частини цієї держави до спільного європейського простору... Ось де криється небезпека! Ось чому Росія витрачає величезні кошти на асиміляційні дії в Україні, ось чому так активізувалася п'ята колони в Україні, ось чому дискредитується український національний рух, який характеризується як фашистський... Адже без України відродження повноформатної Російської імперії немислимо... Ось чому необхідно нам, просвітянам, активізувати свою діяльність, боронячи свої конституційні права, свою державу, великий народ, який розвивається за своїми історичними законами, до формування яких ви всі причетні. І ми вчергове нагадуємо представникам влади, що постійні репресії, які тривали кілька століть і надалі тривають, покликані виправдати тезу, сформульовану в таборі антиукраїнців, що «так історично склалися...» І тут доречно нагадати висловлювання Івана Огієнка: «Мова — це наша національна ознака, в мові наша культура, ступінь нашої свідомості. Мова — це форма нашого життя, життя культурного і національного, це форма національного організування. Мова — душа і цінність кожної національності, її святості і найцінніший скарб... І доки живе мова — житиме й народ як національність» («Наука про рідномовні обов'язки», 1936).

Такі політично-соціальні умови, в яких діє сьогоднішня «Просвіта». І хоча є багато охочих називати нас занепадницькою, народницькою, маргінальною організацією, а дехто з самопроголошених «модерних» просвітян звинувачує нас у бажанні нав'язувати суспільству «національні плачі», й неодноразово підштовхували Товариство до розколу, але ми вистояли. Єдина в Україні організація, яка не розсипалася, не розбіглася, наче ртуть із розбитого градусника, тому що з перших днів свого існування «Просвіта» була і є віддана національній ідеї, була і є протестною там, де треба безкомпромісно відстоювати цю

ідею, була і є будівничою структурою, коли йдеться про утвердження цієї ідеї.

Завдання «Просвіти» третього тисячоліття рівнозначне завданню української нації, чітко сформульованого академіком Степаном Вовканичем, якого я захищу:

«Перед українською нацією всенародна мета: розбудувати власну модерну національну державу на спільних духовно-культурних цінностях, патріотичних почуваннях та інтелектуальних кодах українського народу, на традиційних його спільноті; на інноваційних підвалинах модернізації національної економіки, її перепрофілювання та реструктуризації відповідно до модерних завдань формування її нових укладів, підвищення рівня людського розвитку. У цьому контексті українська ідея має виходити з соціогуманістичних засад стратегії розвитку, з нової парадигми буття нації, що оптимально поєднує морально-національно-державоцентричність і усередині країни, і співпрацю з європейським (світовим) співтовариством на підставі паритетного захисту і людини, і нації».

...Розробляти соціогуманістич-

ну концепцію слід передовсім на культурологічній основі, економічному націоналізмі, на нагальній потребі збереження національної ідентичності, недопущення доросійщення інформаційного простору, знищення питомої української мови, споконвічних традицій і цінностей».

Для того, щоб усвідомити всю значущість проблем, які постали перед просвітянами протягом останніх трьох років, ми повинні дати точну оцінку на підставі аналізу, який було зроблено протягом минулого і цього років групою експертів, що входять до складу Координаційної ради постійно діючого Форуму «На захист української мови і державності». І тут передовсім потрібно посперечатися на праці доктора юридичних наук, професора, надзвичайного й повноважного посла України Володимира Василенка, які були висвітлені на сторінках «Слова Просвіти» і тижневика «Український тиждень»... Так само заслуговують на особливу увагу і виступи учасників круглих столів, що відбулися у режимі он-лайн у стінах Укрінформу, УНІАНу та Регіонн'юс... Ці змістовні рекомендації і застереження мали місце в доповідях і виступах патріарха Філарета, Івана Зайця, Любомира Пирога, Євгена Лупакова, Василя Куйбіди, Олексія Кляшторного, Ірини Фаріон, Степана Хмари, Дмитра Павлика, Павла Гриценка, Миколи Жулинського, Івана Ющука, Олександра Пономаріва, Ярослава Пітка, Степана Волковецького, Марії Олійник, Петра Кононенка, В'ячеслава Білоуса та інших представників Головної Ради ВУТ «Просвіта».

Усі сходяться на одній думці, що мовне питання — питання існування самої України. Як стверджує відомий російський політолог і культуролог Олександр Ціпко: «Україна, в якій другою державною мовою буде російська, — це вже не Україна...» А саме протягом останніх років зусиллями влади й усього керівництва ПР

реалізовується московський спецпроект «Україна російська...».

«Моментом істини для українського політикуму і суспільства має стати чітке усвідомлення, — як стверджує доктор Василенко, — фатальних для долі України та всіх її громадян наслідків стратегічної загрози, породженої антиукраїнською мовною політикою нинішньої влади. Вона здається непомітною, але за своєю природою є стратегічною загрозою № 1, міною сповільненої дії під українською державністю». («Укр. тиждень», № 23).

Незважаючи на те, що більшість громадян (це 67,5 % українців) вважають своєю рідною мовою — українську і 22 із 27 регіонів України українську мову вважають також рідною, — інформаційна сфера, у якій панує українська мова, означається лише 12,7 %... Тобто принизлива тотальна інформаційна окупація українського інформаційного простору, доконечна мета якої — створити російськомовну Україну з наступним перетворенням її на зденаціоналізовану, безправну губернію новітньої імперії Путіна...

Нелегітимне схвалення закону «Ка-Ка» «Про засади державної мовної політики» — яскраве свідчення того, які антиконституційні принципи використовує влада для досягнення своєї мети. Діє антиукраїнський, антидержавний механізм, запущений ще з часів Л. Кучми. Ні Конституція, ні національні протести, ні міжнародні рефлексії не зупиняють владу. Ліквідація української держави через витіснення з усіх сфер побутування українського слова, стає все зримішим і принаймнішим. І я не вірю після присвоєння Дмитру Табачнику, руйнівникові української освіти, чергового ордена Ярослава Мудрого за певненням глави держави про його дбання про інтеграцію України в Європу. Надто в'яло протистойть В. Янукович ініціаторам референдуму про вступ до Митного союзу, не дає чіткої відповіді олігархічній промосковській верхівці...

Як заявляє один із авторів закону «Ка-Ка», цілком можливо, — штатний працівник ФСБ, що схвалення закону «Про засади

СЬОГОДЕННІ ВИКЛИКИ

державної мовної політики” є 2-м етапом наближення України до Росії, а доконечною метою є зміна 10 статті Конституції України, де мусить з’явитися нова її редакція — другою державною мовою в Україні має бути російська... Властиво, це запуск проекту “русского міра” в Україні, тобто реалізація давньоімперського проекту Василія Шулєгіна, який ще на початку ХХ ст. рекомендував російському урядові, що “незалежна, але вкрай зросійщена Україна є кращим для нас варіантом, аніж

впливу Росії, а також окремих бізнес, а відтак і політичних груп, завдяки чому сформовано протягом останніх років систему маніпуляцій суспільною свідомістю, внаслідок чого відбувається абсолютна русифікація друкованих ЗМІ й тотальний контроль за контентом всупереч волі більшості населення України, якщо в Україні відбулася цілеспрямована монополізація всієї мережі книготоргівлі російськими компаніями, які нав’язують усій торговельній мережі російськомовну

коло, яке з часом увіллється у наші лави, зробить просвітанські організації оновленими, омолодженими.

Для цього ми проводимо **Всеукраїнські конкурси:**

1. Літературно-мистецький конкурс “Я гордий тим, що українець зроду”.

2. Всеукраїнський конкурс дитячо-юнацького патріотичного плаката і малюнка “Палітра українського слова”.

3. Конкурс читців класичної і сучасної поезії.

Україна в складі Російської імперії з пануванням на її теренах української мови та культури...”

Тобто йдеться про відсутність будь-якої альтернативи існування України, як самостійної держави. І війни, які ведуться проти України, — мовні, історичні, культурні, інформаційні, торговельні, освітні, церковні, суспільно-політичні, газові, — не робитимуть повного переліку, — оскільки ці війни стосуються усіх сфер нашого національного буття, лише посилюватимуться... Саме тому запущено ще один українець небезпечний процес — перегляду Конституції через так званий закон про Референдум. Як стверджує член Головної Ради ВУТ “Просвіта” Іван Заєць, це зроблено з однією метою “перезаснування держави”, яка “засновувалася в рішущій європейської демократичної традиції”, як держава національного типу, яка ґрунтується на традиціях і звичаях української нації з єдиною державною українською мовою. І саме 10 стаття Основного Закону підлягає ревізії через Референдум.

Що за таких обставин має чинити “Просвіта”? — я запитую Вас, шановні делегати з’їзду. Створювати кредитні спілки?! Очолювати фермерський рух?! Очевидно, потрібні і спілки, і фермерський рух... І та політика поширення сільської “Просвіти”, яку здійснює на Івано-Франківщині Степан Волковецький. Але насамперед рух за порятунок нації необхідно створювати вже сьогодні спільно з парламентською опозицією.

Якщо ми усвідомлюємо, що ЗМІ в Україні, і зокрема друковані органи стали інструментом

продукцію, а українська книжка має обмежений український книжковий ринок, то навіщо в державі існують відповідні закони та інституції, які ніяк і нічим не протидіють російським монополістам?!

Книги “Просвіти”, які впродовж останніх років побачили світ у Києві, Херсоні, Миколаєві, Донецьку, Житомирі, Чернівцях, Львові та в інших, не лише обласних, а й районних центрах, і перерахунок назв та авторів зайняв би чимало часу, я означу тематичними розділами: історія і сучасність “Просвіти”, знові постаті національних змагань і видатні персоналії та події української історії; Шевченкіана; українська мова — від публіцистики і соціолінгвістики до словників і практичних довідників, підручників для тих, хто вчить державну мову; антології поезії, проза і мемуарна література, краєзнавчі нариси, перевидання бібліографічно рідкісних книг, книги пам’яті про Голодомор і мовний геноцид, тематичні збірники і таке інше. Додаймо сюди ще дитячу колекцію, яку здійснює Ю. Гандзюк, член Центрального правління ВУТ “Просвіта”, диски для школярів, компакт-диски з пісенною спадщиною на твори Т. Г. Шевченка, періодичні видання “Слово Просвіти”, “Галицька Просвіта”, “Журавлик” (Харків), “Бахмутський шлях” (Луганськ), “Сіверянський літопис” (Чернігів) та інші — сподіваюся, що про це ви повніше скажете у своїх виступах, як і про те, що у звітному періоді ми чимало зробили для того, аби українське слово звучало, щоб навколо наших заходів утворювалося юнацьке й молодіжне

Регіональні:

4. Конкурси читців поезії Тараса Шевченка та Лесі Українки, Василя Симоненка, Миколи Вінграновського.

Зокрема у Черкасах обласний конкурс “Зоря Симоненка зійшла над Черкащиною”.

5. Регіональні конкурси знавців української мови, окрім того — активна участь у Міжнародному конкурсі ім. Петра Яцика.

6. Спільно з Ларисою Кадіровою та фондом ХХІ століття проводимо Всеукраїнський фестиваль “Шевченко в моєму серці”.

7. Фестиваль моностав “Марія” (присвячений українській актрисі Марії Заньковецькій (З. Л. Кадіровою).

8. Зі Спілкою бандуристів конкурс молодих бандуристів.

Всеукраїнські конкурси, що відбуваються в регіонах:

— “Джерело Талантів” — Донецьк.

— **Запоріжжя:** Фестиваль дитячого хорового мистецтва “Співочий степ”.

— Інтелектуально-ігровий фестиваль “Баюнале” — Вінниця.

— Всеукраїнський дитячий фестиваль бандуристів “Таврійські зустрічі” — Херсон.

— Конкурс молодих літераторів “Покоління ХХІ” — Херсон.

— Всеукраїнський фестиваль дитячої книги в Криму “Феодосія”.

— Міжнародний фестиваль екранного та сценічного мистецтва “Кіногослос”, Одеса.

— Фестиваль “Мазепа-Фест” на Полтавщині.

— Всеукраїнські фестивалі “Дзвени піснями, моя земле” та “Моя співуча Україно” у Севастополі.

Найактивніші учасники просвітанських конкурсів — діти та молодь із Сумської, Київської, Черкаської, Чернівецької, Дніпропетровської, Івано-Франківської, Львівської, Тернопільської, Житомирської, Харківської, Луганської, Хмельницької областей.

На всеукраїнському рівні щорічно вшановується пам’ять Тараса Шевченка, Лесі Українки, Івана Франка, Бориса Грінченка, М. Драгоманова, Василя Стуса, Олекси Тихого та інших видатних українців.

28—29 листопада 2013 р. у Донецьку відбудеться науково-теоретична конференція “Художнє слово Василя Стуса в контексті української та світової літератури”.

Марія Олійник і просвітяни ведуть активну довготривалу боротьбу за встановлення в Донецьку пам’ятника Василю Стусу.

Вони видали унікальний двотомник: Т. 1. “Олекса Тихий: Думки про рідний Донецький край”.

Т. 2. “Олекса Тихий: у спогадах, роздумах, літературі”.

На Житомирщині відбулася науково-практична конференція: “Іван Огієнко (Митрополит Іларіон) — патріот, вчений, богослов” та побачив світ однойменний збірник матеріалів конференції.

Ольгу Кобилянську та Михайла Ткача вшановували в Чернівцях, а цей рік — рік 150-річчя Буковинської Орлиці.

Щорічно відбуваються “Аркасівські читання” у Миколаєві, а також збір матеріалів до загальноукраїнського значення “Шевченкіани”.

Відбулися урочистості вшанування пам’яті Г. Тютюнника, А. Погрібного, Б. Грінченка, В. Сосяри, М. Руденка, Івана й Надії Світличних.

У Вінниці ц. р. відзначали 100-річчя Михайла Стельмаха й 185-річчя Л. Глібова.

125-річчя від дня народження Івана Кавалерідзе — видатного українського скульптора, кінорежисера і драматурга пошанували в Сумах.

Вечорі пам’яті:

Марії Сокіл та Івана Паторжинського відбулися у Дніпропетровську.

100-річчя Андрія Малишка відзначали в усіх областях України.

415-річчя від дня народження українського культурно-просвітницького церковного та громадського діяча Петра Могили.

170-річчя від дня народження українського письменника Василя Мови (Липинського).

100-річчя з дня смерті Миколи Лисенка.

Щорічно вшановуються національні герої, гетьмани Козацької доби, жертви Голодомору, Другої світової війни та більшовицько-сталінських репресій, герої ОУН—УПА, Герої Крут.

Якщо українська кіноіндустрія перетворилася на сировинний придаток російського кінопродакшну, а нас годують протухлим радянським продуктом чи сучасними російськими телесеріалами з субтитрами для глухонімої української нації, якщо антиринкові маніпуляції та махінації п’ятої колони у стінах українського парламенту спрямовані на неможливість продукування українськомовного культурного й інформаційного продукту, якщо, прикриваючись брехливим твер-

дженням про ринкову боротьбу на теренах України, — усе українське оголошують “неформатом” — перевагу віддають російській книзі, російській пісні, російським фільмам, російським електронним носіям, то що нам потрібно робити?! Працювати! Я покладаю великі надії на Кирила Стеценка-молодшого, голову Київської міської “Просвіти”, який здатний організувати й повести за собою молодь у всеукраїнській акції, що назриває, і, вірю, буде: “Українське — креативне!”, залучивши молодих відомих письменників, акторів, співаків, музикантів. А чи є у нас рішучість, аби за порадою європейського політика Ганні Северінсен: “**об’єднати** сили на всіх рівнях суспільства. Люди мають навчитися говорити з владою впевнено і **незалежним** (чуєте? — *П. М.*) **національним** голосом”. І наш обов’язок — допомогти набувати цей голос: незалежний і національний, аби зруйнувати пануючий нині принцип в Україні: “хто багатший, того й правда”. Ми не повинні стояти осторонь національних уболівальників, не помічати фанів української музики, учасників літературних фестивалів — ось де простір для “Молодої Просвіти”.

Складність нинішньої політико-економічної та духовно-культурної ситуації полягає в тому, що держава зайшла, як стверджують аналітики, у глухий кут і “зусилля влади не передбачають виходу з нього”, а “зусилля опозиції”, на превеликий жаль, скидаються на імітацію боротьби. Адже, як свідчать настрої в суспільстві, відбиті в соціологічних опитуваннях, більшість населення прагне змін. Український соціум готовий до радикальних змін, нація готова підтримати тих, у кого є правдиві наміри не лише взяти владу, а й рішуче видозмінити державу без тих компромісів, що, власне, і зрадили стихію Майдану, яка вимагала негайної дерусифікації та державнізації...

Ми всі відчували шемливу необхідність бути причетними до спільної надзвичайної, української долі; почуття правдивого братерства, а не вузько-цехової чи політпрограмної причетності до події, бо за 22 роки незалежності ще не знайдено цементуючого начала, яке, оглядаючись на історичний шлях, було притаманне Матері “Просвіти”.

Постає на весь свій зріст, якщо можна так висловитися, питання: чому просвітанський рух не підхопила 2004 року нова влада, як запропонувало ЦП ВУТ “Просвіта”, звертаючись до всенародного обрання?

Українська тематика потребує відповідного оснащення телевізійними та радійними каналами, а не лише кучим відрізком на радіожурнал “Дзвони Просвіти”, якого нас тепер цілком позбавили. Справжня революція вимагала тотального всепробудження від совкової загінтованості, мовно-інформаційної та історично-культурної всезагальності, вселюдськості, які ми спорадично виявляємо в Різдва чи Великодні свята...

Незважаючи на всі розмежувальні провокації, ми відчуваємо своєрідність просвітанського братства, спорідненість по крові та слову... В останні роки всезагальної бездуховності й цинізму,

Продовження на стор. 4

Закінчення.
Початок на стор. 1—3

яким перейнята розкушена анти-українська політична сила, ми всі зрозуміли необхідність активної протидії тій космополітичній ідеології, а точніше ідеології руйнування всіх національних підвалин. Адже подальша російсько-совковська колонізація України, яка підсилася в останні три роки, означає розмивання нас, як нації. Без цих двох нагальних національних потреб: «дерусифікації» та «дерадянзації» повернення до Європи, задеклароване владою, — неможливе. Тому протистояння послідовному позбавленню ознак українства на всьому політико-економічному та соціокультурному просторі України — першочергова просвітянська справа...

«Просвіта» зобов'язана взяти найактивнішу участь у детальній і реальній розробці «Дорожньої карти дерусифікації України...» Філософію цих змін ми неодноразово декларували, а її засадничі принципи залишаються незмінними: без української мови, української культури, Української Церкви, українського інформаційного простору Українська держава — безперспективна. В іншому разі нас чекає доля Придністров'я, яке за влучним висловом Георгія Філіпчука, є напрацьованою моделлю майбутнього України, коли все питома українське за короткий термін стало своєрідною етнічною химерою...

Зрозуміла річ, ВУТ «Просвіта» підтримує зусилля влади, скеровані на досягнення асоційованого членства України в Євросоюзі... Але окрім задекларованих намірів потрібні негайні зміни всередині країни у тих ділянках, які я шойно перерахував. Досвід країн Прибалтики свідчить, що половинчастих, «оксамитових» рішень для розв'язання означених мною проблем не існує... Для здійснення деколонізації України потрібне найширше об'єднання усіх парламентських опозиційних сил і позапарламентської опозиційної більшості і, звичайно ж, мобілізаційного залучення їх до «Просвіти» — і в Києві, і на місцях.

Шановні делегати з'їзду ВУТ «Просвіта»! Протягом усього періоду існування відродженої «Просвіти» ми сформували сучасну націєтворчу ідеологію і відповідну «дорожню карту», яка здатна активно замінювати російські маркери українськими.

Проте процес формування кількох конкуруючих партій у єдиному національному просторі дещо витіснив сьогодні просвітян у тій, хоча ми не втратили в членстві нашого Товариства. Нині, коли переважна більшість українців зрозуміла, що успішна економіка в Україні можлива за успішного розв'язання проблеми денационалізації та десоветизації, коли вона прагне поширення єдиної української мови на всьому державному просторі, так само, як і прагне правдивої української історії та єдиної Української Православної Церкви зі своїм Патріархом у Києві, нам треба активізуватися максимально, залучати їх у Товариство, адже це принцип, яких послідовно дотримується ВУТ «Просвіта».

Наведу також кілька спостережень, що мають бути відправною точкою для співпраці з політиками, які стоять на українських

«Просвіта» XXI сторіччя:

Звітна доповідь голови ВУТ «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка Павла Мовчана

позиціях, визначитися щодо яких повинен реальний претендент від українських сил на президентських виборах, підготовка до яких, власне, вже розпочалася в Україні навесні 2013 р.

Професор Анатолій Загнітко з Донецького університету в своїх роздумах про «мовні стратегії на мовній карті України»... зазначав, що певна електоральна частина і «під час постання України, як окремої суверенної держави та й сьогодні не вірить у її самодостатність, а українців вважає звичайнісінькою вигадкою». Цій темі присвячені тисячі видань, які продукуються у Росії і поширюються на Сході, Півдні і по всій Україні. Постійне політико-інформаційне живлення Партією регіонів у східних і південних областях України й інститут російської церкви в Україні множили цю електоральну антиукраїнську силу. Але й з нею треба працювати, бо абсолютна більшість громадян України відкрита до сприйняття української мови, історії, до української літератури, до українських газет, до українського теле- і радіомовлення, до українського кінематографа, проте їм штучно перебивають доступ до українськомовного культурного й інформаційного продукту шляхом недопущення існування самого ринку українськомовного продукту. Про це ми зобов'язані говорити повсюдно і повсякчасно, вимагаючи від влади і політиків дотримуватися конституційних засад: українська мова є **державною!!!**

Наші вимоги, шановні делегати, щодо «відмежування» влади від усіх символів, свят, топонімів, пам'ятників, монументів, міфологем чи то у сфері культури, чи у сфері освіти, які стосуються радянської доби з необхідним демонтажем, і законодавче прирівнювання їх до ідеології нацизму захистять від поглинання нас «руським міром»...

Український інформаційний простір мусить стати справді українським, без присутності деле-

гованого до України Путіним загону телеведучих: від Шустера, Кисельова аж до Дорофєєва, які щодобово опромінюють чужою мовою і чужою «руськоміровскою» ідеологією інформаційний простір України...

У новій редакції Закону про ЗМІ необхідні зміни, які на загальнонаціональних приватних телеканалах заборонять вести мовлення недержавною «з вимогою озвучувати всі іншомовні тексти виключно українською»...

Ми добре усвідомлюємо, якою є визначальною, я б сказав, найважливішою для нашої спільної мети, сфера освіти. Їй досі очолює відвертий українофоб, який закомплексований на темі «оптимізації українських шкіл» та перелисовуванні історії. Тому кардинальної зміни вимагає ситуація передовсім у зміні керівництва відомства та перетворення його на головний об'єкт інвестицій держави у наше національне майбутнє. Марія Олійник у своєму слові про освітні справи в Донецьчині підводить нас до думки, що навчальні заклади Сходу України перетворені на кузні нових русифікаторів України. Тому питання дерусифікації освіти, переведення освітнього процесу на українську мову так само як адаптація середніх навчальних закладів до українського освітнього процесу — першочергове завдання.

Його опоненти постійно посилаються нібито на демократичні принципи ринковості у мовній сфері в Європі, зокрема на широке розповсюдження англійської мови, як уніфікуючого чинника... І я солідаризуюсь із висновками професора Анатолія Загнітка: «питання мовної стратегії не можна переводити в площину суто ринкової економіки, тому що цивілізаційний поступ у XXI ст. визначають духовно-культурні цінності з-поміж яких пріоритет належить мові» («Слово Просвіти», № 30, 2013).

Як ми, просвітяни, окрім того, що усвідомлюємо, які чекають

нас небезпеки, протистоїмо тим процесам і проблемам, які я вже означив попередньо? Відразу скажу, без гіперболізації, що наші зусилля неспівмірні тим масштабам руйнівних процесів, які мають місце нині. І окрім партії «Свобода» нам немає на кого опертися, хіба що на Конгрес Українських Націоналістів і два сегменти Руху. Проте проведені з ініціативи ВУТ «Просвіта» Форуми свідчать, що позапарламентська опозиція набагато потужніша, динамічніша та принциповіша в мовному питанні, аніж дві політичні складові парламентської опозиції.

І все ж, незважаючи на те, що зросійщення поширюється як інфекційна хвороба, що «філософія націоналізму» не поширюється в денационалізованому суспільстві, що демографічна ситуація в Україні є критичною, незважаючи на соціальну і культурну приривненість, градус опірності національного організму «руськомірний тифозності» зростає... Не вказуватиму на епізодичні прояви бунту проти системи, відомі всім зі ЗМІ, а скажу про готовність кожного з нас, просвітян, вступити на прю з конкретно персоніфікованим, упізнаваним ворогом. Він відкрив свої «потворні лиця», вважаючи, що вже всю справу доконано, що спецоперація, розроблена на Луб'янці за участю Медведчука і Колесніченка, вже завершена, залишилося лише дещо формалізувати... Це — запевняю вас, — далеко не так... Навіть наші просвітянські зусилля, неспівмірні з ресурсними масштабами наших відвертих ворогів, переконують нас у тому, що битва за Україну попереду, як і перемога...

Зроблене Центральним правлінням за попередню каденцію, зрозуміла річ, могло б бути більш ваговитим і переконливішим. Але все-таки зупинюся на наших проектах і пріоритетах: минулого року ми завершили, як і планували, мільйонний наклад головної книги нашої нації — «Кобзар», в

акції «Кобзар у кожному сім'ю», доведено видання в серії «Дитяча колекція» DVD-дисків до 126 найменувань, виготовлено 80 серій просвітницько-пізнавального серіалу «Логос» про історію українського слова, українського духу, української культури й національного побуту. Підготовлено до виробництва ще 16 серій, по 30 хвилин кожна, групою фахівців на чолі з Д. Ломачуком. Нагадаю вам, що цей проект передбачає виготовлення 365 серій: на кожен день — окремий фільм за співвіднесенням із національним календарем...

Чекаємо запуску у виробництво завершальної 12-ї серії художньо-просвітницького повнометражного фільму про життя і творчість Т. Г. Шевченка «Братство «Заповіт»».

Принагідно нагадаю Вам, що авторами цієї завершальної серії, присвяченої 200-літтю Т. Г. Шевченка, — є присутні серед делегатів народний артист України, лауреат премії ім. Т. Г. Шевченка Леонід Мужук, відомий театральний режисер, заслужений артист України — Дмитро Череп'юк, Дмитро Ломачук і я, грішний. Ця серія — своєрідний меморіал нашому генію Богданові Ступці та режисеру Станіславу Клименку... Цього року, незважаючи на відсутність будь-якого фінансування, ми започаткували ще один проект — «Сучасна дитяча пісня» і видали широким накладом пісні Леоніда Ямкового... Забув нагадати делегатам, що фільми з серії «Логос» демонструються на кількох телеканалах України: це — УТР, канал «Малютка», канал «Рада» і канал «Культура»...

Хотілося б, аби тут прозвучало найпомітніше з того, що набули крайові «Просвіти» у своїй роботі, адже Івано-Франківщина має свій досвід, Луганщина — свій, але це не значить, що у Донецьку не можуть робити того, що роблять у Львові. Громадський сегмент мусить взяти ініціативу на себе. І це стосується насамперед «Просвіти». А хто ж, у такому разі, є зразковою «Просвітою»? Найчисельніші організації чи ті невеликі групи ентузіастів по далеких селах? Це ми всі, присутні тут, і поза межами цієї зали. Кожен, хто перейнятий долею української мови, української історії, української культури й Української Церкви... Як-от Віктор Кобзар, просвітянин із села Світлогірського Криничанського району Дніпропетровської області. Цього року, добровільно ставши на прю з чиновниками за присутність національних каналів радіо в ефірі надіслав чиновникам різних рівнів 200 листів. Від районного бюрократа — до Президента України. Очевидно, нам усім варто перейняти цю затятість Віктора Кобзаря — кожен його лист чиновникові нагадує про те, що коли небайдужі об'єднуються, він буде змушений дотримуватися державних законів.

Шановні делегати з'їзду, я лише коротко перерахував ті центральні проекти, які реалізувало Центральне правління «Просвіти», а голів обласних об'єднань ми почуємо і відтворимо повноту картини діяльності нашого Товариства. Виступи представників

СЬОГОДЕННІ ВИКЛИКИ

обласних об'єднань доповнять мене, буде перераховано конкретні справи, конкретні заходи і зреалізовані або ж започатковані проекти, які були покликані протидіяти тим загрозам, на яких я, можливо, зупинився занадто ґрунтовно...

Окремої уваги вимагає співпраця ВУТ “Просвіта” з Українською Церквою Київського Патріархату та Греко-Католицькою Церквою. Адже ніщо так не впливає на світосприйняття та моральні цінності, на світогляд людини, на суспільно-політичні орієнтації, як релігія... Плідна взаємодія двох чинників: релігійного й етнічного може нам гарантувати суверенність національну.

У зв'язку з тим, що нині відбувається активне взаємопроникнення релігії і політики в усі сфери сучасного буття, то співпраця з релігійними українськими організаціями має посідати особливе місце. Оскільки наша українська цивілізація ґрунтується на християнських традиціях, ми зобов'язані підтримувати наші справи національні церкви.

Наші спорадичні протестні дії малообнадійливі, хоча ми до них часто вдаємося: пікетування, мітинги, заяви. Авторитарний режим, який стрімко прибрав до рук усі гілки влади, не гребуючи нічим: від гвалтування нації до її

ви в обороні наших конституційних прав і свобод. Українська нація, як духовна цілісність, не мусить бути спостерігачем того, як невелика, проте добре зорганізована група осіб, узурпувавши владу, позбавляє нас права не лише на певний рівень і якість життя, але поступово нівелює кожну особистість через денационалізацію, через потужні механізми зросійщення, як головного засобу знеособлення, самозречення та інтелектуальної меншовартості, до ураблення та звиродіння...

Українська справа майже ніколи не мала відповідної підтримки, про що свідчить історія “Просвіти”, в якій консолидовувалися ті, хто йшов проти течії, хто послідовно протидіяв будь-якому тиску влади... Можливо, нас ще мало. Але це проблема загальнонаціональна, діяти поза будь-яким сприянням з боку бізнесу, з боку навіть відповідно заангажованих в українську справу політичних партій, які передовсім існують у звужених політичних програмах, рамках чи форматах, важко. Але потрібно!

Шановні делегати, без перебільшення скажу, що ми, просвітяни, маємо особливе національне доручення, яке було сформульоване 145 років тому: берегти своє — плекати своє, обороняти рідне слово, із все більш чіткішим

правлінням і постійно контролювали його виконання. Оперативно розв'язували проблеми, які виникали у об'єднаннях “Просвіти”.

Товариство “Просвіта” завжди працювало в тісному контакті з національно-патріотичними організаціями і творчими спілками України, зокрема, НСПУ, НСЖУ, Спілкою композиторів України, Спілкою офіцерів України, УВКР тощо.

А та непомітна, — тиха війна, яка ведеться проти “Просвіти” не лише шовіністами, а й лібералами всіх мастей, мусить нас зміцнити в своїх національних традиціях, у своїй вірі, у своїх завданнях. У нас попереду терпляча “капілярна”, за висловом Оксани Пахльовської, — **робота** з людьми, а не озвучування пустопорожніх декларацій. День української писемності й мови, грудневе 145-річчя Матері “Просвіти”, 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка, активізація контактів з українцями ближньої та далекої діаспори, формування нової генерації просвітян, об'єднання всіх небайдужих до справи утвердження української мови, національної освіти й культури на рідних теренах, здійснення великомасштабних проектів, вибудовування просвітянського інформа-

відвертого обкрадання, — швидко еволюціонує до тоталітаризму... Як цьому процесові запобігти?! ВУТ “Просвіта”, організувавши і провівши постійно діючий Форум на захист української мови, а відтак і держави, зверталася до лідерів парламентської опозиції з пропозицією спільних дій із позапарламентськими партіями та громадськими організаціями, але ці, за висловлюванням Ігоря Лосева, “самозакохані балакуни, які ходять вулицями з прапорами, заявами і резолюціями” не бачать доцільності у створенні загальноукраїнської координаційної ради, яка б жорстко реагувала на всі протиправні, антиконституційні дії влади. Я детально не зупинятимуся на цьому аспекті діяльності “Просвіти” — він у розвитку, лише зазначу, що абсолютна більшість учасників Форуму підтримує наші ініціати-

в свідомленням того, що це не просто скарб, а наше духовне осереддя. І тут доречно згадати великого полтавця М. Гоголя: “Поводитись зі словом необхідно чесно. Бо воно (слово — П. М.) є найвищим дарунком від Бога людині”. Адже воно виповнює земне наше існування Вищою Істиною. З ним, із рідним словом, пов'язане і наше духовне багатство, наша духовна сила, наша небесна сполученість, ієрархія наших думок і почуттів, і моральних імперативів.

Керівні органи Товариства “Просвіта” Центральне правління, Головна Рада працювали чітко у рамках Статуту.

Щомісячно відбувалися засідання Центрального правління та 2 рази на рік сесії Головної Ради.

Плани роботи “Просвіти” затверджувалися Центральним

ційного простору для публіцистичного, поетичного слова, українського малярства, пісні й танцю, співпраця зі знаковими діячами науки й культури, Інститутом української мови НАНУ, мовними кафедрами університетів, створення просвітянського порталу в мережі та ще багато задумів і справ чекають наших “роботящих” умів. “Просвіта” третього тисячоліття — я в це вірю! — може бути і буде моделлю для подальшого цивілізаційного розвитку українства, духовним посланником і представником України в світі, наполегливо й самовіддано працюватиме, говорячи словами Кобзаря, “на славу нашої преславної України”.

Слава “Просвіті”!
Слава Україні!

Фото

Олександра ЛИТВИНЕНКА

ЗВЕРНЕННЯ до українського народу делегатів IX з'їзду ВУТ «Просвіта» ім. Т. Г. Шевченка

Дорогий український народе!

Делегати IX з'їзду ВУТ “Просвіта” висловлюють глибоку стурбованість із приводу загрозливих тенденцій руйнування основ української державності. Поведінка чинної влади свідчить про послідовне ігнорування нею основних українських національних засад. Складається враження, що гуманітарну політику в Українській державі здійснює не український, а російський уряд, адже в багатьох регіонах незалежної України послідовно нищать українську ідентичність, коли освітні заклади в Донецьку, Запоріжжі, Луганську, Одесі ігнорують державну мову, настирливо русифікують українську молодь.

Наші звернення до лідерів парламентської опозиції у Верховній Раді щодо негайного створення Народної Ради залишаються не почутими. Адже лише в єдності парламентської та позапарламентської опозиції можна відстояти національні інтереси України.

Делегати IX з'їзду вимагають негайного скасування антиконституційних законів про Референдум та про засади державної мовної політики, що загрожують цілісності Української держави.

Останнім часом в Україні спостерігається активізація та злагоджена координація дій антидержавних проросійських організацій і партій “Русское единство”, “Русский блок”, “Родина” на чолі з Православною Церквою Московського Патріархату за активної підтримки комуністів, які прагнуть втягнути Україну в “руський мір” та до Митного союзу. Насправді йдеться про відтворення нового варіанту російської імперії, в якій Україна буде безправною, зденационалізованою губернією. Європейський вибір України — це природне повернення до спільного історичного європейського дому. Україна належить до кола європейської цивілізації. І в цьому пункті ми одностайно підтримуємо Президента України.

Шановні українці! За всі роки незалежності Українська нація ще жодного разу не стояла так близько до втрати своєї ідентичності та національної державності.

Щоб протистояти русифікації, маємо повернутися до своїх національних витоків, до своєї мови і традицій, рішуче підтримати тих, хто виступає

за українську Україну та європейський цивілізаційний вектор її розвитку.

IX з'їзд ВУТ “Просвіти” ім. Т. Г. Шевченка закликає всіх громадян

— стати на захист державного статусу української мови й національної державності;

— брати участь у діяльності структур постійно діючого Форуму, долучатися до діяльності громадських організацій, які ведуть повсякденну роботу, спрямовану на захист української мови та мовних прав українців;

— протидіяти деукраїнізації та радянзації в освітній, інформаційній, культурній сферах та насаджувати викривленої української історії в навчальних закладах України;

Вимагати від Президента України:

— забезпечення негайного розгляду та ухвалення Закону України “Про функціонування української мови як державної та порядок застосування інших мов в Україні”;

— звільнення з посад державних чиновників усіх рівнів, які зневажають державну українську мову й відмовляються від її використання під час виконання службових функцій;

— усунути з посади міністра освіти і науки України за антиукраїнську та антидержавну діяльність, і притягнути його до кримінальної відповідальності за скоєні проти української нації злочини;

— скасування законів України “Про Референдум” та “Про засади державної мовної політики”;

— виконання у повному обсязі державної цільової програми щодо забезпечення повноцінного функціонування української мови в усіх сферах суспільного життя на всій території України;

— застосування правоохоронними органами передбачених законодавством України заходів щодо припинення діяльності організацій і партій на території України, які несумісні з вимогами Конституції та законами України.

Про 200-річчя Шевченка

Наступний ювілейний рік Т. Г. Шевченка мусить стати роком торжества українського слова, слова українського генія в усіх ділянках національного життя і передовсім у теле- та радіопросторі України.

14 вересня 2013 р.
м. Київ

Закінчення.

Початок у ч. 36 за 2013 р.

Хоткевич уперто намовляє мене взятися видавати альманах і переконує, що можемо на цьому забагатіти. Навіть розрахунки про те, коли і як ми доробимося до поважних статків, надіслав. Головне, щоб я пристав на його проєкти.

“Поки я пропонував би товариство чотирьох людей: Ви, Винниченко, я і з поетів Олесь. Ми пересилаємо одне одному наші твори... коли призбирається гідного для друку матеріалу для збірника — друкуємо його або в Росії, або в Галичині (зважаючи на цензурність речей). Гроші на видання складаємо, а окрім того, знайдемо, певне, якусь друкарню, що й повірить нам трохи (бодай я тут такі знайду). Коли матеріалу “артілишників” буде замало, можна через оповіщення в газетах притягти твори інших письменників...”

Ентузіазм Хоткевича, як це буває тільки в неопітві, буреломний — усе бачиться йому в райдушному світлі. Не зрозуміти йому мого песимізму. Пишу йому про свій гіркий видавничий досвід, коли я видав власним коштом збірку оповідань. Після того завжди всіх одраджуватиму вдаватися до такого легковажного кроку. Гроші, яких постійно не вистачає в родині, викинув, спокусившись надією, що на вербі вродять грушки. А вони — не вродили... Ледве-ледве, за кілька років, після багатьох клопотів та турбот вдалося мені повернути витрачені гроші. Відтоді зарікся бути видавцем. Нормальний письменник у нормальній країні пише, щоб його читали, а якщо його читають, то, певна річ, купують його книжки і він має винагороду за свою працю. А в нас? Не можу ж я не тільки писати, а ще й платити, щоб мене читали.

Хоткевич покладає сподівання на те, що маємо вже відомі імена, хоч тут він явно переоцінює нашу знаність. Хіба можливо в українців бути широко знаним письменником? Тільки найвільні у те може повірити. Але Хоткевич уперто править своєї. В наступному листі він пише: “Кажете, що треба мати грошей багато. Отже, якраз навпаки. Видаючи свої твори, самі Ви мусіли затратити значний гріш, ну, а як нас буде спілка, то, зложившись, скажімо, по сто рублів, ми уже матимемо і том, а на сотні ж рублів чоловік не спить, якось би там вже найшлося, пошкрібавши... Платити ж за те, аби Вас читали, не доведеться, певно. Зате Ви маєте тривку книжку, а не кльозетовий газетний папір...”

І хоч би що я йому заперечував — не хоче чути ніяких резонів. Пустився галопом на своїй ідеї — нічим не зупинити. “Чому не спробувати? Утік не витік. От як попечемося, тоді “другий разговор”, а коли ні, то пробуймо ж. Та ж під лежачий камінь вода не тече; вовка бояться — у ліс не ходити; “смелость города берет”, то, може, й Українську фортецю здобуде. Ану, лиш киньте свій ультраукраїнський песимізм та наберіться трошки зухвалішого духа. Ну, попечемося — ну, то що? Корона з голови не впаде...”

Як не може він мене втягти в цю авантюру, так не можу йому пояснити мотиви своєї відмови.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ

Що записано в Книгу Життя. Михайло Коцюбинський та інші. Біографія, оркестрована на дев'ять голосів. Фрагменти з роману

Моя віра в те, що в Україні можна літературою заробити на шматок хліба, давно вже пропала. Українці не тільки не купують книжок — вони їх і не читають. Або, скажемо так, читають ганебно мало. Побачити українця за книжкою — подія. Книжка — це для французів, для англіїців, для німців, для чехів духовна необхідність. А для українців — примха, надмірна розкіш, безглузда забаганка. Тому в нас учених людей значно менше, аніж в інших європейських народів. Нам хіба що з Азією та Африкою можна порівнятися. Якщо українці в майбутньому не зможуть дати ладу собі й Україні, то в цьому завперш будуть винні наші інтелектуальні лінощі, найпромовистішим діагнозом яких є саме оця патологічна нелюбов до читання, вперте небажання зрозуміти значення книги.

Мені завжди дуже сумно заходити до української книгарні, що її натхненниками є Чикаленко і Єфремов і де самовіддано клопочеться Степаненко. Поінколи застаю там людину, що нерішуче розглядає книжки. З подивом перепитує: “Борис Грінченко... А це хто?” Або: “Пантелеймон Куліш... Це той, що написав “Циганку Азу?” Степаненко терпляче пояснює, хто й що написав, переконує купити книжку. І людина здебільшого виходить із книжкою в руках. І хочеться її показати нашій літературній публіці: подивіться, ось наш читач. Живий і справжній. Показати як справді екзотичну заморську птицю. Може, я аж надто засуваю мовлю про українців, може, вони від природи й не такі, як це видається, ледачкувати до книжки. Може, причиною тут оця мужицька мова, якої так цураються всі, хто хоч трохи втік од простолюди і вже запанів при маленькому чині. Я не раз і себе ловив на відчутті, що мені трохи ніково заговорювати на вулиці до незнайомих українською. Неоднораз бачив, з яким подивом та підозрою дивилися на мене. Такий вишукано вбраний пан, “его высокоблагородие”, а кривляється мужичою мовою.

Набагато простішим і легшим бачилося все нам, тарасівцям, коли тільки зійшлися ми в Братстві*. Ми з сарказмом ставилися до наших замшлених українофілів, які наче б і прагнули щось українське робити, але й робили його так, щоб не дуже робити й щоб нікого не прогнівити. Нас був дружний гурт і ми були молоді й вірили в свої сили. Віталій Боровик, Михайло Комаров, Панас Погибка, Іван Липа, Євген Тимченко, Володимир Самійленко, Микола Міхновський...

На Тарасовій могилі в Каневі

проголосили створення “Братства тарасівців” на візирь Кирило-Мефодієвського товариства. Але ми вже були не за слов'янську федерацію. Ми були за український народ, ми прагнули, як записали в своїй програмі, “піднести народ з руйни, а тим піднести на кращий ступінь і свою країну”. Наше товариство було таємним, його гуртки організовувалися в різних містах України. В них ішли національно свідомі й готові до української роботи люди... Там були й студенти бідного достатку, що заробляли на хліб учительованням та земською статистикою, і — найголовніша група, ядро саме властиво, з філоксерної комісії, і навіть грамотні селяни були. Гурток наш ставив самостійницьку мету. Ми записалися завжди і повсюдно маніфестувати своє українство, говорити в публічних місцях тільки українською мовою, щоб усіх привчати до переконання, що вона — не є тільки така собі другорядно мужицька. Кожен член Тарасівської громади повинен був вивчити кілька дітей читати саме українською, законом для нас стало поширювати українські книжки і взагалі дбати, щоб усіма способами українізувалося життя.

Я тоді працював на філоксері. Мене порекомендував комісії Михайло Комаров, а до цього додалися протекційні слова мого приятеля Віталія Боровика. Боровик — мій одноліток, поет і перекладач, чоловік виняткової освіти. І — не тому, що закінчив природничий факультет Київського університету. Він сам створив себе, прочитавши багато важливих книг. Отож він — просто винятковий українець. Справді, не такий, як інші. В ньому живе дух допитливості й інтелектуальної невтоленності. Він задавав тон усім нашим справам. У філоксерній комісії зібралися здебільшого ідейні люди. Ми працювали спершу в Бессарабії, де селянство в основному жило з виноградарників, над якими нависла загроза вигублення їх тією мікроскопічною комахою, що її відкрив французький професор Пляншт. Називається та ненавистна комаха філоксера. Вона швидко повсюдилася Європою: Франція, Швейцарія, Румунія, Угорщина і ось уже — Бессарабія. Пам'ятаю, як було вирішено спалити двадцять десятин виноградників, оскільки вони вже були заражені. Там і стався філок-

серний бунт, який я описав докладно**.

Попервах наша діяльність була справді жвавою. Боровик мав чимало учнів з неписьменних, яких зробив грамотними. Я теж мав виклади — переконував селян, що Україна має відділитися від Росії і нашим краєм управлятиме наш президент. Мені пощастило, що це не стало відоме поліційним нишпоркам — міг би загіршити до бунтарні. Боровика 1899 року, восени, жандарми довго терзали, намагаючись визначити політичну фізіономію підозрюваного в протиурядових гріхах. Але тарасівці були так законспіровані, що Віталієві змогли інкримінувати тільки поширення книг “вредного напрямлення”. Для того, щоб ув'язнити його, цього було мало. Віталій — як чоловік бувалий і тертий — зумів поводити за носа слідчих і не дати їм змоги вхопитися за нитку, щоб розпустити клубок. На тім і скінчилося все. Тільки в Одесі стривожений Боровиковим арештом Погибка спалив масу українських книжок, надрукованих у Галичині, які були призначені для поширення поміж селянства.

Звичайно, філоксерна епопея забрала в мене чимало часу й сил, однак і дала вона мені багато — без неї не було б “Хо”, де я намагався викласти ідеї тарасівців і domeжну поміркованість громадян***. Не було б “Пе коптьора”, “Посла від морського царя”, “Відьми”, не було б кримських сюжетів. Я одержав змогу випробувати себе на іншому матеріалі. Це вже було не українське село,

на яке я дивився все ще очима Панаса Мирного й Нечуя-Левицького. З цим матеріалом було легше змінити стиль. Тут наді мною не висів чужий літературний досвід, не гнобив він мене. Тут я намацував своє. Це так корисно для письменника — принаймні для мене — потрапити в зовсім інше середовище, котрого ти зовсім не знаєш і роззираєш там усе широко розплосненими очима.

“Братство тарасівців”, яке вже припинило своє існування (все народжується для того, щоб умерти), згадую із потеплінням у душі. Воно дороге мені і тими настроями, які жили в нас, і нашою молодістю, яка вела нас до народу, щоб робили добрі, пожиточні для нього справи. Не забувається наш перший (і єдиний) з'їзд у Києві 1893 року. Боровик, Андрієвський, Боржков-

ський, Самійленко, Тимченко, Липа, брати Міхновські, Кононенко й Віра Дейша з Чернігова (тоді ще мені не дружина). На з'їзді ми й статут Братства урядили. Його перекладав у себе Кононенко. Коли виникла загроза обшуку в нього, він спалив його. Більше ми не збиралися на з'їзди, але Братство проіснувало ще понад десять років.

Філоксерна епопея дала мені й повість “Дорогою ціною”. Дуже я нею невдоволений. Не так треба було її писати — дуже неекономно це роблено, надто багато там зайвини. Однак є вже так, як є. І дехто з читачів дивиться на твір значно прихильніше за автора. Це мої “тарасівці” розповіли мені про “руснацькі” села в Буджацькому степу. Там жили наші, українські, люди. Тамтешні діди ще не забули української мови. Я говорив із ними, вони розповідали, як утікали сюди від панщинизнянської неволі. Там я й почув про драму двох кріпаків — Остапа та Соломії, що шукали за Дунаєм волі в колишніх запорожцях. Я був 1894 року в селі Сату Нова з його густими, мов праліс, плавнями й двома довгими та широкими масивами виноградників повздовж озер Кагул та Ялпугени, що сходяться на невисокій косі на південь од села, навпроти Дунаєвих плавнів.

Там на косі височіє Ферапонтів монастир, зівсібіч оточений чистою красою, яка буває тільки у природи. Коли до монастиря підходиш ближче, добре бачиш сліди його обстрілу з часів останньої російсько-турецької війни. Мовби глибокі шрами посмугували

його кам'яне тіло. Як давно це бачилося, але як виразно все те впливає з пам'яті. Пригадую пісні про Дунай, що став спомином волі й могилою тієї волі. Все те мені нависло “На крилах піснi”. Це все дуже особисте. Нічого особливого там я не вигадував. Записав, що чув, що відчував і що уявлялося. Якби сиднем сидів удома, нічого цього не побачив би й не написав би. Мене годує дорога. І тільки-но мені мандрівочка запахне, як одразу ж почуваюся краще. В очах мені вмент розвидняється і душа перестав скавучати, оживає радістю. Здається, в мандрівці я молодію.

Шкодную, що так пізно запізнався з Капрі. Вже надто підточені мої сили, тому помітно зледачіла моя муза. І раніше не надто творчо плідний, тепер я вимучую, висиджую (якщо спромагаюся засадити себе за писання) кожен твір майже зі скреготом зубів. За писанням мені не раз туманіє голова, болить серце й рве груди кашель. Писання — це таки велике напруження й воно вимагає сил. А ще — рівноваги душі. І саме на Капрі, відпочивши кілька днів по приїзді, позасмагавши донесочку, відчую, як море й сонце вливають у мене енергію, настрій мені розпогоджується, кров у тілі починає аж співати, легені напинаються, мовби вітрила під подувом свіжого вітру. І я з жадовою до роботи сідаю за бюро і — небувале! — пишу і легко, і швидко, мовби хтось напаву підказує мені всі слова.

Потім мені хочеться гуляти. Я виходжу під гарячий сонцепад, насолодно примружую очі й легким кроком чолові'яги, який нікуди не поспішає і нічим не тривожиться, дефілюю поміж різномов'я вишукано вбраної публіки. Надовго зупиняю погляд на красунях, що, мов бджола до вулика, злетілися сюди чи не з усього світу. Інколи намагаюся вгадати біографію котроїсь із них, придумую їй пригоди серця і потаємні мріяння. Це легко робити, бо що може вважати для себе найважливішим жінка? Про що вона не втомлюється мріяти і вдень, і вночі? Щастя і про щастя. А в чому жіноче щастя? В коханні, і тільки в коханні. Бог чи природа подарували людям це високе почуття, яким зромантизовано таку просту й прагматичну потребу, як продовження роду людського. Уявіть собі, щоб ми не мали цього чуттєвого трему душі, а гормони брутально вимагали свого — й люди, мов звірі, без усього того, що називається любов'ю, механічно, мовби сповнюючи потребу, злягались би без будь-якого флеру інтимного таїнства. Людство, не переставши розмножуватися, так багато втратило б. Не були б написані поезії, картини, музичні твори, біднішою була б навіть сама історія, оскільки любов у ній також спричинила багато таких колізій, які мали великий вплив на стосунки між державами і народами.

Так, на Капрі мене навідує найнесподіваніші думки. Тут справді почуваєшся вільним. Бо не тягнеш натушкою воза обов'язків за собою, як це є в Чернігові. А вільна людина — мисляча людина. Тому саме на Капрі я не просто подобаюся собі. Я тут навіть дуже подобаюся собі. Як і багато представників із цієї курорт-

ної публіки, яка тут легко забуває, що десь є проблеми і клопоти. Тут їх немає. Тут лагідно вуркочуть хвилі, ніжить сонце, співають птахи і вчаровують погляд квіти. Тут усі підкреслено чемні і церемонні. Тут хочеться лишитися назавжди чи, принаймні, як Горький, хоч на кілька років. Він зізнався, що написав тут стільки, як у Росії аж за півтора десятиліття. Бо курортна суєта — це не суєта повсякдення в службовому й партикулярному житті. Ця суєта приємна, легка, з поверховими стосунками й банальними фразами, легкими фліртами, ба навіть короточасними, як нежить, романами.

На жаль, від'їжджаю з Капрі. І мені сумно від того, що не знаю, коли знову виберуся сюди. Бо ж не малі гроші відриваю від родини на ці мандри. Це моє щастя, що Віра мириться з моїми бажаннями і навіть заохочує: поїдь, полікуйся, відпочинь. На іншу дружину було б і невдоволення, і докорів, і звинувачень. Мовляв, тільки про себе думаєш, про своє задоволення, а ми тут сидимо в боргах по вуха й не знаємо, як із них вибратися...

Віра таки справді найдобріша душа з усіх, кого знаю. І я, на жаль, так рідко про це згадую. Сприймаю це як належне, хоча все могло бути зовсім інакше. Людині властиво бути невдячною. Лише вряди-годи вона згадує про сподіяне їй добро. Здебільшого тоді, як сподівається на новий благодійний акт.

Лишаю на Капрі свій елегантний настрій і сідаю на пароплав. Тепер я вже зовсім інша людина. Мене обсідають журні думки про гроші. Віра писала, що ми знову затримали виплату за будинок. Із

ї жодної сатисфакції письменникові немає і не буде — його як не читали земляки, так і не читатимуть. Письменник на українському ґрунті — рослина зайва. Я дійшов цієї думки не сьогодні й не вчора. Я з глибоким розчаруванням відкрив, що наша людність лінива до читання книжок, а отже, — й лінива розумом. Навіщо їй романи та поеми? Панські балощі. Тому простолюддя сахається від книжки, як чорт од ладану. А панство наше крутить носом од мужичої мови, бо втікає від неї, як від холери. Якщо українці не навернуться до книжки — не виживемо, пропадемо, як ті літописні обри. І знаку по нас не полишиться. Увілється наша людність у російське море, як того хотів Пушкін, і розчиниться в ньому. Коли задумуюся про все це, чорний песимізм стискає горло й серце, й сил немає відбитися від нього. Мені б оптимізму Євгена Харламповича — легше жилося б.

Часто відчуваю невисловлені вголос докори на мою адресу з боку активних українських діячів, яким дуже хотілося б, щоб я постійно був побіля них і робив із ними всі громадські справи. Можливо, якби я був ними, то теж сердився б на таких елементів, як я, вважав би, що в них недорозвинене національне сумління. Однак я — не з того боку, я звідси, зсередини себе бачу і відчуваю свою ситуацію. Те, що роблять вони, — вкрай важливе, не оцінене для української ідеї. Однак його можуть робити й інші. А за мене ніхто інший не напише. Моя справа і моє покликання — писати. Я для цього народжений і я знайшов себе в цьому. Звичайно ж, я не буду пафосно всім про це

такі зміг зосередитися для упорядкування та редагування словника, що його значення, здається, ми ще досі не зрозуміли.

Я вірю, що колись словник знаменуватиме час. Писатимуть у нас так: це ще було до появи словника Грінченка, або: це було вже після появи словника Грінченка.

Я добре знаю, що через недобір мого віку не встигну написати не тільки того, що завтра й післязавтра прийде мені в уяву, а й навіть чимало з того, що вже нині зріє в намірах. Я довго виношую задум, повільно пишу; я постійно невдоволений написаним, бо не вмю писати так, як хочеться. Поява кожного мого оповідання — процес затьняний, котрий супроводжується сумнівами й розчаруваннями. Щасливі ті, яким подобається те, що вони пишуть, і яким пишеться легко, мовби дишеться, — вони не знають бридких мук душевних і всіх тих дурниць, які лізуть у голову, коли ти перечитав себе й одразу вчергове допевнився, що цей твір тільки в твоїй уяві був таким дивовижно прекрасним і неповторним. А те, що вийшло з-під твого пера, — то тільки бліда незграбна копія уявленого.

Якщо врахувати, як багато мені сил і нервів забирає заробляння хліба насущного, бо ж мушу заробляти на всю родину, по суті, самотужки та ще брати до уваги мої амбіції літературні, то, звичайно ж, мушу якнайчастіше відсторонятися від деяких громадських заходів, утім не ігноруючи такі важливі, як, скажімо, відкриття пам'ятника Котляревському в Полтаві чи ті київські імпрези, на які збираються всі наші найвідоміші люди. А так сиджу в Чернігові, мовби на засланні. Беру для Віри й для себе всякі літературні підробітки й сидимо вдвох за редагуванням чи вчитуванням. Бува, згадаємо про дітей: треба ж їм на ніч щось добре сказати. Йдемо до них — а вони вже сплять. Добре, що сестра є. Віра жартує, називаючи її двоюрідною мамою. Але це назвисько без будь-яких жартів вона заслужила. Нам набагато легше з нею — готовно перебрала на себе багато домашніх клопотів. І служниці наймати не треба, шкода лише, що вона і не вийшла заміж. Її нереалізовані материнські інстинкти оживають біля наших дітей.

Завтра я вже буду в Чернігові. Радію, що побачу всіх своїх і Шурочку, але так кисло стає на душі, як подумаю про службу.

Давно веду розмовини з Гнатюком про Карпати. Коли ж мені винагодиться можливість помандрувати до наших літувальників у Криворівні?

Якби оце хто підслухав мої думки, то, певно, сказав би, що я зовсім несерйозний і легковажний чоловік. Удома — дружина, діти, а він, іще не повернувшись додому з однієї мандрівки, вже планує другу. Чи це ж не егоїзм?

Але що мені з таким собою вдіяти? Я ж не можу стати інакшим.

* “Братство тарасівців” — українська громадсько-літературна організація. Виникла на початку 1890-х років.

** Ідеться про оповідання “Для загального добра”.

*** Представників “Громади”.

Літературна премія у галузі критики імені О. І. Білецького

Літературна премія у галузі критики ім. О. І. Білецького (заснована 1972 року, ім'я О. Білецького носить з 1986 р.) є премією Спілки письменників України та Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України і покликана сприяти розвитку української літературної критики, посиленню її активності в дослідженні та висвітленні сучасного літературного процесу, його тенденцій, явищ і постатей. Премія присуджується щорічно за кращі праці різних жанрів у галузі літературної критики, виключаючи збірки статей і монографії.

Пропозиції щодо присудження літературно-критичної премії вносять редакції (редколегії) літературних, літературознавчих газет і журналів, інтернет-видань і культурологічних та громадсько-політичних часописів і тижневиків, які мають постійні розділи або рубрики літературної критики. Редакції (редколегії) відбирають кандидатури номінантів на основі річного (від 1.Х. попереднього року до 1.Х. поточного року) доробку свого видання і подають клопотання до 15 жовтня поточного року (разом із короткою довідкою-характеристикою критика та його доробку, зокрема за останній рік).

Журі премії (голова журі — академік НАН України В.Г. Дончик) обговорює подані кандидатури і таємним голосуванням обирає переможця. Особі, якій присуджується Премія, вручають диплом і грошову винагороду. Вручення Премії відбувається (1.ХІ — день народження О. Білецького) у перші дні листопада по чергово в Спілці письменників України та Інституті літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ в присутності літературознавців, письменників, представників ЗМІ.

Переможець виголошує коротку доповідь з актуального, на його погляд, питання сучасного літературного процесу.

До складу журі літературно-критичної премії в кількості 9 осіб входять лише критики й літературознавці, відзначені премією ім. О. І. Білецького. Положення про літературну премію ім. О.І.Білецького, ухвалені журі Премії затверджують Президія НСПУ та Вчена рада Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ.

Адреса для подань: Шпигаль Анатолій Григорович, секретар журі Премії ім. О. І. Білецького, Інститут літератури імені Т. Шевченка НАН України, вул. Грушевського, 4, м. Київ, 01001.

Михайло Коцюбинський із родиною

банку прийшло суворе нагадування. І в касі взаємодопомоги я не візьму — бо й там заборжився. Єдине сподівання, що не затримають гроші за російське видання з перекладом Могиланського. Добре, що він так швидко зробив цілий том перекладів — і книжка пішла без затримок.

Тоскно думаю, що в Чернігові мене чекають не тільки робочі й домашні обов'язки. Знову буде гора всього того, що супроводжує існування українського письменника, який дуже рідко може дозволити собі цю розкіш — бути письменником. Без нього не обходиться жодна українська справа — він мусить робити все, що здебільшого немає аніякогоїснького стосунку до літератури. Все те — жорстокий хронофаг. Через нього стільки творів не написано!

розводитися. Розумний мене зрозуміє, а нерозумному щось доводити марно, бо йому просто не дано зрозуміти. Я не визначати, що важливіше для української людини — художній твір чи громадський чин; усе важливе, всього вимагає наше життя. Кожен, слухаючи передовсім самого себе, визначається в тому, що він має — і вміє — робити. Борис Грінченко намагався і там, і там устигнути. Колись це змістовне життя належно оцінять нащадки. Але я часто з жалем думаю про всі ті твори, які міг написати Грінченко й не написав, бо його з'їла жорстока поденщина й уся та не літературна робота, яку він ніс на своїх плечах. Наш Генерал мав справді генеральські задуми, які не стали книгами. Слава Богу, що поміж усього, що він робив, він

Петро АНТОНЕНКО

Як відомо, ще 2008 року столичний суд виніс вирок трьом колишнім співробітникам міліції, безпосереднім убивцям журналіста: вони отримали великі терміни ув'язнення, а в січні цього року Печерський райсуд столиці засудив колишнього начальника Головного управління кримінального розшуку МВС генерала Олексія Пукача до довічного ув'язнення. Дивно, що лише розгляд справи в суді тривав понад 2 роки. Адже Генпрокуратура завершила слідство з цієї справи ще в грудні 2010-го.

Залишається без відповіді головне питання: хто замовники вбивства? Георгій Гонгадзе став жертвою якоїсь сатанинської політичної гри на дуже високому рівні. Суд визнав, що Пукач діяв за наказом свого шефа, тодішнього міністра внутрішніх справ Юрія Кравченка. Але у нього вже нічого не запитаєш: якраз у день запланованого допиту міністра у Генпрокуратурі він вдова загадково “покінув життя самогубством”. Це дивне “самогубство” двома пострілами самою собі в голову — ще одна загадка в ланцюжку справи Гонгадзе. Як і сумнозвісні “плівки” майора Мельниченка, які начебто записані у кабінеті президента Кучми. Спекуляції дов-

Пам'ять про Гонгадзе застерігає

16 вересня минуло 13 років із дня вбивства українського журналіста Георгія Гонгадзе. Цей злочин, який викликав найбільший резонанс у нас і за межами України, досі до кінця не розкритий.

кола цих плівок тривають майже 13 років.

Тож цілком природно, що вдова Георгія Мирослава Гонгадзе подала апеляцію на вирок суду. Звичайно, не щодо самої міри покарання, вона вимагає дослідити замовний характер убивства журналіста. Але до розгляду апеляції далеко, бо навіть вирок Пукачеві уже 9-й місяць не набере чинності, адже лише після цього розглядаються апеляції. Причина — засуджений ще й досі “ознайомлюється” з матеріалами справи, скільки це триватиме — невідомо, бо суд не обмежив його якимось терміном. Безпідставні заяви першого заступника Генпрокурора Кузьміна, що начебто прокуратурі давно відомі замовники вбивства журналіста. Якщо відомі, то прокуратура зобов'язана передати їх правосуддю.

Проявом демократії у нашому суспільстві мала б стати потужна роль мас-медіа, яку називають четвертою владою після законодавчої, виконавчої і судової. У розвинутих демократіях це перша

влада — влада громадської думки. А що ж у нас? У нас існування старої комуністичної мережі преси місцевих органів влади. І в перший пленарний тиждень нової сесії наш парламент не спромігся навіть у першому читанні ухвалити довгоочікуваний закон про роздержавлення преси. Але й роздержавлення медіа у нас відбувається не по-людськи. На телебаченні бачимо мляві державні телеканали, загальноукраїнські й місцеві, і повне засилля приватизованих олігархами каналів. Отримуємо “сто якісь” місця у світових рейтингах свободи слова. Маємо брутальне порушення демократичних положень Конституції і законодавства щодо діяльності ЗМІ і свободи слова.

Повертаючись до річниці вбивства Гонгадзе, варто сказати про правовий, соціальний захист журналістів. Ось кілька повідомлень.

2013 року зросла кількість нападів на журналістів із боку силовиків. За січень—липень зареєстрували 117 справ за статтею 171

Кримінального кодексу “Перешкоджання законній професійній діяльності журналістів”. Але лише 3 справи скеровані до суду.

Найрезонансніша подія — засудження Тітушка і його друзів за напад на журналістів під час акції у столиці 18 травня. Уклали якусь “мирову угоду”: “тітушки” милостиво визнали свою вину в злочинах за згаданою ст. 171 і статтею “Хуліганство”, і отримали умовні терміни позбавлення волі. При тому, що у вирок суд визнав їх винними.

Журналісти знову заявляють про стеження. Йдеться про Донецьк, видання “Новости Донбасса”. Про це повідомив Інститут масової інформації. Стеження за журналістами почалося з кінця серпня, відтоді, як вони почали писати матеріали про корупцію в органах влади.

Представники влади ведуть кампанію з дискредитації ЗМІ. Про це заявив Інститут медіаправа.

У кількох регіонах розповсюджували так звані друковані

версії найавторитетнішої Інтернет-газети “Українська правда”. Редакція газети офіційно заявила, що це фальшивки, і звертається до правоохоронних органів із вимогою розслідування злочину. Така перевірка дозволить з'ясувати, причетна влада до цих фальсифікацій чи ні. Тим часом з'явився сайт, який копіює УП і куди “зливається” всіляка гидота, особливо на опозицію. Багаторазові випадки фальшування видань у минулому, ці грубі порушення закону з метою дискредитації ЗМІ залишилися без належних розслідувань і покарань.

Досє на журналістів. У Києві за вказівкою органів народної освіти школи почали збирати інформацію про те, у кого з учнів батьки журналісти. Нашо все це, ніхто не пояснює.

І це в дуже відповідальний період європейського вибору України. А одна з чітких вимог Євросоюзу — забезпечення реальної свободи слова, вільної діяльності медіа. І якщо ми прагнемо долучитися до європейської спільноти, треба щось робити. Інакше Європа і світ ідентифікуватимуть Україну насамперед за словами “Чорнобиль” і “Гонгадзе”.

Замовників — за ґрати

Після мітингу рушили до будинку Адміністрації президента. Там, як завжди, натрапили на міліцейський кордон. Журналісти оголосили свої вимоги, зачитали звернення до президента України, у якому йдеться про те, що досі у в'язниці перебувають лише виконавці злочину, немає жодного прогресу у встановленні замовників убивства. “Жодних слідчих дій після заяви Олексія Пукача про причетність Леоніда Кучми та Володимира Литвина до вбивства Георгія Гонгадзе проведено не було”.

Фізична агресія щодо журналістів в Україні лишається на досить високому рівні. 2013 року кількість фізичних нападів і перешкоджань законній професійній діяльності тримається приблизно на тому ж рівні, як і в період виборчої кампанії 2012 року. 2013 року зросла кількість нападів на журналістів з боку приватних осіб і силових структур. За 8 місяців 2013 року зафіксували 54 випадки нападів і погроз і 89 випадків перешкоджань. Основними агресорами щодо журналістів за цей період стали приватні особи, які вже здійснили 22 таких напади. За ними йдуть правоохоронні органи і силові структури. 2013 року зафіксовано 15 нападів силовиків на журналістів, тоді як за весь 2012 рік — 8. На третє місце вийшли охоронці і молодики, які здійснили 12 нападів.

Зростання фізичної агресії свідчить про те, що нападники не бояться покарань. Безкарність за напади на журналістів лишається надзвичайно високою.

Усе це наслідки досі не розкритого вбивства Георгія Гонгадзе, вважають журналісти. А тому звернулися до президента з вимогою “зробити все необхідне, щоб у справі вбивства Георгія Гонгадзе були названі та покарані всі замовники, а також

щоб були розслідувані наступні факти нападів, побиття та перешкоджання законній діяльності журналістів і винні були покарані”.

Вечір пам'яті Георгія Гонгадзе та загиблих журналістів відбувся у 12 містах України, зокрема в Донецьку, попри те, що там “молодики спортивної зовнішності” намагалися цьому завадити.

Надія КИР'ЯН

Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

День пам'яті Георгія Гонгадзе став днем солідарності журналістів. Нині, як і щороку 16 вересня, журналісти й інші небайдужі громадяни зібралися на Хрещатику біля будинку НСЖУ, звідки колоною вирушили до

Майдану Незалежності, де відбувся мітинг пам'яті. Журналісти тримали напис “Безкарність вбиває” величезними літерами, на яких записали прізвища загиблих за роки незалежності через професійну діяльність 62-х їхніх колег. Запалили свічки та вшанували вбитих хвилиною мовчання.

Петро БОЯРЧУК,
заслужений журналіст України

Подвиг у Новому Загороді: легенди і дійсність

2013-го минає 70 літ відтоді, як у селі Новий Загорів Локачинського району на Волині гримів один із найрезонансніших у цих краях боїв українських повстанців із гітлерівськими загарбниками. Докладно розповідають про подробиці бою сучасні журналістські та літературні документальні розвідки. І щороку, починаючи з 1989-го, на традиційних уже мітингах, що відбуваються у найближчу до 11 вересня неділю, місцева національно-патріотична громадськість і мешканці інших областей України вшановують світлу пам'ять героїв ОУН—УПА з чоти Берези, котрі полягли тут у вересні 1943-го.

Український повстанець
Іван Баламут 1943 року

альний напис на повстанській могилі, то особливої прикраси в тім також нема. Якою ж була реальність?

З'ясовувати це я почав у 80-х роках минулого століття, відтоді, коли вперше побував біля руїн Різдва-Богородицького храму і

Іван Андрійчук під час навчання
у Луцьку

тільки пам'яттю людською позначеною тоді (не було на ній ні хреста, ні надгробка) спільної повстанської могили. Доля розпорядилася так, що у серпні—вересні 1990 року мені першому серед професійних журналістів України, а газеті “Волинь-нова” (тоді — “Радянська Волинь”) — першій серед українських офіційних періодичних видань випало широко розповідати про цей бій, спираючись на результати тривалої журналістської розвідки, підсумком якої стала видана 2005 року повість-хроніка “Бій під стінами храму” (“Надстир'я”, Луцьк, 2005). Але й вона не є в цих дослідженнях завершальною крапкою, оскільки низка штрихів, які доповнили й уточнили загальну картину тих подій, з'явилися вже пізніше.

Тому, не претендуючи на істину в останній інстанції, розповідь про те, що окреслює бій у Новому Загороді з найбільш наближеною до дійсності чіткістю. Отже, повстанська чота (44 вояки, до яких перед самим боем долучився зв'язковий із повстанської “Січі”) під командуванням Берези прибула у Новий Загорів наприкінці дня у п'ятницю 10 вересня 1943 року. Вона зупинилася у приміщенні школи біля частково зруйнованого монастиря, докіль якого навесні 1943 року під час вишколу УПА вирили окопи і облаштували вогневі позиції. Їх спочатку і зайняли повстанці, коли приблизно між четвертою—п'ятою годинами 11 вересня їх оточила ворожа навала і вступила з ними в нерівний бій. На озброєнні повстанців — міномет, кулемет “Максим”, три кулемети

Дегтярьова і кулемет “Люїс”, приблизно десять трофейних німецьких автоматів, гвинтівки (переважно советські СВТ), ручні гранати. Майже всі вояки зі складу чоти — селяни, серед яких немало уродженців Горохівського району, всі — українці. Декотрі, як і кулеметник Федір Бабій, служили у Війську Польському і 1939 року воювали у ньому з гітлерівцями. Інші за завданням ОУН від початку гітлерівської окупації були в українській допоміжній поліції в Горохові, де одержали військовий вишкіл і напружені 1943 року перейшли в УПА.

На озброєнні карателів, які кількісно переважили чоту в десятки разів, окрім кулеметів, автоматів і гвинтівок, — легка гармата, оснащена кулеметами танкетки (від 8 до 11 бронемашин), але не танки, що про них говорить легенда, прозваний “рамою” літак-коригувальник, від 3 до 6 бомбардувальників, літак зв'язку “Шторх”. Окрім німецьких каральних формувань до акції в Новому Загороді були залучені підрозділи польської допоміжної поліції, а за деякими твердженнями — і підрозділ, створений улітку 1943 року в Горохові з полонених советських вояків-росіян (приблизно 50 осіб). Бій тривав упродовж доби, на завершення якої рештками сил повстанська чота, підтримувана вогнем поранених бійців, котрі залишилися у стінах колишнього монастиря, кинулася на прорив і вийшла з оточення. Але вступити до монастиря, що й надалі боровився до останнього, карателі змогли тільки близько полудня 12 вересня. На місці бою вони знайшли 29 полеглих стрільців, один із яких (мав на собі німецьку уніформу) був поцілений кулею в груди, але, мабуть, ще подавав ознаки життя. Його відразу повісили. Легенда назвала цього повстанця за національністю росіянином, але німецьку уніформу серед вояків чоти носив тільки уродженець села Скобелка Горохівського району Степан Хриhluk, українець з діда-прадіда. Усупереч легенді, яка стверджувала, що чотовий Береза “з Галичини”, вже незаперечним, здається, є те, що командиром чоти був уродженець села Береззя (нині — Сьомаки) Луцького району Антон Марценюк, який за різних обставин називався Андрієм та Федором. І кулеметник Федір Бабій (Макаренко), якого легенда поклала в могилу поряд з іншими упівцями, насправді залишився живим.

Бабій ще не раз після бою в Новому Загороді навідувався в рідне село Стрільче Горохівського району, зокрема і до молоді дружини Ганни, з якою потайки обвінчався влітку 1943-го в

Мілятині сусіднього Іваничівського району. Востаннє ж Ганна Омелянівна бачила його в серпні 1945 року, коли їхній доньці Галині виповнилося два місяці. Після того Федір зник. Поширилася чутка — знищений Службою безпеки ОУН. Однак у Федорову загибель, знаючи, що той має йти за кордон, Ганна не вірила ніколи. З недовірою поставилися до цього і слідчі КДБ, але чутку задокументували, а перегодом прийняли за цілком достовірну інформацію. Тим часом остаточно Федорова доля з'ясувалася після дещо містичного випадку, що трапився 2002 року. Оглядаючи своє поле, Федорів онук Володимир Мудь знайшов на ньому прив'язану до залишків повітряної кульки пластикову картку, іншомовний напис на якій переконував, — сюди прилетіла з Бельгії. Оскільки до України звідтам — відстань аж ген яка, Федорова донька Галина сприйняла цей факт як провісницький знак. А через кілька літ, завдяки одному зі страхових агентств, яке заповзялося знайти у Стрільчому та сусідніх Печих-

Федір Бабій під час служби
у Війську Польському

востах Горохівського району рідних померлого у бельгійському місті Ла Лув'єр і ніким не знаного у згаданих українських селах Миколу Бабія, з'ясувалося: до 1 грудня 1998 року, коли скінчив свій земний шлях, у Ла Лув'єрі жив, назвавшись Миколою, український повстанець Федір Іванович Бабій, який у бою у Новому Загороді, де був поранений, відбив не одну ворожу атаку. За наказом чотового з бою він, очевидно, вийшов разом зі стрільцем Петром Коцюбою (Грізним), якого легенда помилково назвала Гайсиком) уночі з 11 на 12 вересня. Тим часом особа кулеметника Гайсика донині залишається не з'ясованою. І дотепер єдиним найближчим до дійсності свідченням про втрати ворога є опубліковані 1949 року в підпільному упівському журналі спогади повстанця Петра. “У цьому нерівно-

му бою, — ідеться у них, — загинуло близько 400 німців”. Тобто — майже учотирнадцятеро більше, ніж втратили самі повстанці. І аби так воювали з гітлерівцями сталінські “зашітнікі атєчества”, війна закінчилася б на самому початку.

Тим часом коротко — про долі декотрих повстанців, які вийшли з того бою живими. Захар Грибок зі Скобелки Горохівського району 1944 року був мобілізований до Червоної армії і вже в її складі воював із гітлерівцями до кінця війни. Однак 1948-го його заарештували й засудили “за участь в бандах ОУН—УПА” до 10 літ позбавлення волі. Покарання відбував у колимських таборах ГУЛАГу. Петро Коцюба із села Зелене Горохівського та Микола Кашук (Нора, Буга) із Соснини Локачинського районів по війні продовжували боротьбу і в різні роки загинули у збройних сутичках із військовиками НКВС—НКДБ. Іван Баламут із нинішньої Мар'янівки та Іван Андрійчук з колишнього хутора Зигмунтова (тепер — Звиняче) Горохівського району — теж звичайні сільські хлопці, але обидва інтелектуально розвинуті, освічені. Усупереч легенді, яка стверджувала, що Іван Баламут загинув у сутичці з поляками, коли після бою добирався у Мар'янівку, до батьківської хати він дістався щасливо. Жив тут кілька днів, а потім вирішив піти на хутір полеглих у Новому Загороді односельців Григорія та Івана Лішуків, аби особисто звідомити про долю цих повстанців їхніх батьків. Тоді й перестріли його, беззбройного, поляки-поліціянти у тій частині Мар'янівки, яку і нині називають Мусін. Відразу ж розстріляли. Іван Андрійчук, закінчивши свого часу гімназію, вчив дітей у школі в Звинячому німецькій мові. Звідси і забрали його гітлерівці 1941 року в Горохів на перекладацьку роботу. За підбірку документів, які давали змогу українським хлопцям і дівчатам уникати відправки до Німеччини, 1943 року юнака заарештували. Вирвався з-під арешту в березні того ж року завдяки нападові повстанців на Горохів. Так потрапив до УПА. З батьками востаннє бачився наприкінці вересня 1943 року. Був поранений у руку (очевидно, в бою у Новому Загороді). У грудні того ж року за допомогою провокаторів-поліцаїв Івана Андрійчука знову схопили гітлерівці. Утримували у Володимирі-Волинському, де із наближенням фронту розстріляли.

— Дмитре Івановичу, ви відзначаєте знаменний не лише в масштабах нашої держави, а й усієї музичної спільноти світу, ювілей. Як відгукнулася на це наша влада?

— Згідно з наказом міністра культури Л. Новохатка створено Оргкомітет на чолі з міністром, затверджено відповідні заходи. Наприклад, Національний банк випустив до нашого ювілею прекрасну монету, Укрпошта виготовила конверт, який видруковано півмільйонним накладом. Це і реклама, і престиж, і поширення інформації про наш заклад.

Також відзначені нагородами Кабміну, нашого Міністерства, Київської міськадміністрації наші працівники. З підготовкою заходів ми впоралися. Але найголовніше — сформувати репертуар ювілейного сезону, запросити виконавців, колективи (наші, зарубіжні), треба було передбачити їх фінансування.

Заплановано наші гастролі за кордоном. Ансамбль народних інструментів “Дивограй” гастролюватиме в Данії; у грудні наш симфонічний оркестр із концертами відвідає Японію; у першій половині наступного року (це ще ювілейний сезон) — Китай. Плани у нас великі.

Ми гідно, на високому мистецькому рівні представляємо нашу державу, нашу культуру. Про це свідчать і рецензії, які ми отримуємо після гастролей. Це, до певної міри, інвестиції у нашу справу.

— Тепер щодо питання іноземних інвестицій у наше мистецтво. Гадаю, філармонія і так залучає їх, працюючи тут, на стаціонарі. Яким чином?

— Щоб сформувати план концертів на сезон, ми співпрацюємо з іноземними посольствами, з їхніми культурними центрами, культурними інститутами такими як Польський, Італійський, Французький, Британська рада та інші. Домовляємося, запрошуючи їхніх провідних і молодих артистів, виконавців, колективи для виступу в наших програмах. Вони беруть на себе частку фінансових затрат, інколи досить велику. Наприклад, 15 вересня у Колонному залі ім. М. Лисенка відбудеться концерт берлінського струнного квартету. Німецька сторона взяла на себе всі витрати.

— Чому веде свій відлік сезону саме з 1863 року, а не раніше? Адже активне музичне життя в Києві розпочалося ще до того...

— Бо саме 1863 року створили Київське відділення Російського музичного товариства, яке потім набуло статусу імператорського. Однак ще 1833 року граф Ільницький клопотався про відкриття Філармонічного товариства, але отримав із Петербурга відмову. І тільки через 15 років у Києві виникло Товариство любителів музики. Воно опікувалося організацією концертів класичної музики. А вже наприкінці 1850-х — початку 1860-х років почало діяти Філармонічне товариство, до якого були причетні Микола Віталійович Лисенко, М. Рігельман, П. Селецький. Як правило, сезон концертів розпочинався з початком роботи Київського контрактного ярмарку.

Тільки за моменту відкриття відділення Музичного товариства (це була ініціатива Антона Рубінштейна, який знайшов підтримку у Великій княгині Олені Павлівни, його підтримали губернатор Анненков, віце-губернатори Селецький і Богданов — кожен із яких любив музику та був водночас непоганим піаністом) у Києві розпочинаються організовані регулярні концертні сезони. А до цього вони мали салонний харак-

Дмитро ОСТАПЕНКО: «Над цим будинком є Божя благодать»

Національна філармонія України 17 вересня 2013 р.
відкрила свій 150-й ювілейний концертний сезон.

тер, де виконувалися якісь випадкові речі. Тому відлік наших сезонів ми ведемо саме з 1863 року.

— Відтоді кияни мали можливість насолоджуватися кращими творами світової й української музики...

— Музичний критик Е. Яворський ще 1993 р., дослідивши нашу історію, запропонував видати книжку “Зоряний шлях Філармонії України”, що ми й зробили. Там прослідковано періоди майже всіх концертних сезонів. У різні роки в них брали участь С. Рахманінов (виконував Другу сонату, Варіації на тему до-мінорного прелюда Ф. Шопена, вісім етюдів-картин), Р. Глієр (провів симфонічний концерт із нових, уперше презентованих у Києві, творів) С. Прокоф’єв (на концерті для фортепіано з оркестром сам автор виступав солістом), О. Скрибін (виступав як диригент). У сезонах виступав і Федір Шалаяпін, і Ліст у Контрактовому будинку на Подолі, і Поль Робсон, Гміря та багато інших талановитих митців...

Микола Віталійович Лисенко — яскрава сторінка нашої історії. Він один із найактивніших членів Товариства, був не тільки у складі керівного органу, а й регулярно виступав із сольними програмами. Саме тому Колонна зала філармонії названа на його честь. Це не лише повага і вдячність, а й своєрідне прагнення створити його духовну ауру. До речі, саме тут, у цих стінах, 1903 року відзначали ювілей Лисенка.

Уже в перші роки, коли 1882-го звели цю будівлю, клуб Купецького зібрання став місцем проведення концертів камерної, хорової і вокальної музики. Микола Лисенко відтоді часто виступав тут зі своїм українським хором і першим камерним ансамблем.

— Проте російські аристократи й купці, що жили і перебували на службі чи торгували в Києві, не надто прихильно ставилися до українського композитора...

— Не тільки вони, а й члени

Будучи одним із організаційних центрів концертного життя в давній і оновленій столиці України, творчі колективи філармонії впродовж усього періоду свого існування гідно представляли національну і світову музичну культуру не лише в рідних стінах, а й за межами нашої держави. Про історію, митців і колективи, життя цього славетного закладу ми говоримо з генеральним директором НФУ з 1992 р. по сьогодні (з перервою у 1995–1999 рр. — був міністром культури і мистецтв України), народним артистом України, професором Д. І. Остапенком.

Дмитро

ОСТАПЕНКО:

«Над цим будинком
є Божя благодать»

Національна філармонія України 17 вересня 2013 р.
відкрила свій 150-й ювілейний концертний сезон.

Музичного товариства негативно ставилися до української діяльності Лисенка. Зате його підтримувало українство не лише Києва. Як відомо, Микола Віталійович разом з Оленою Пчілкою, Михайлом Старицьким входив до складу Літературно-артистичного товариства, яке діяло з середини 1890-х років до 1905 року. На його базі заснували Музично-літературне товариство “Боян”, яке проводило широку культурно-просвітницьку роботу. Саме в цьому будинку відбувалися його численні заходи.

— Впродовж своєї історії філармонія незмінно розташовувалася в цьому будинку?

— Ні! Купецьке зібрання проіснувало до приходу в Київ більшовиків 1919 року. Нова влада розташувала у цій будівлі спочатку Пролетарський будинок мистецтв, потім — Будинок політосвіти, згодом — клуб “Більшовик”. У 1940-х роках тут був Республіканський палац піонерів і ювентят. У цей час у приміщенні познімали прикраси; всі легкі ажурні колони, які ви бачите у фойє, позашивали фанерою, бо вони, виявляється, були “ізілшеством”; балкони позрізали, парадний вхід теж зняли, тому що це — “буржуазніє архітектурніє ізілшества”. Під час війни тут був німецький офіцерський клуб...

За радянського періоду сталася аварія і все залило водою; ми тоді втратили величезну оркестрову бібліотеку, безцінні архіви (перші згоріли під час німецької окупації)... Щось вдалося врятувати, але багато втрачено. Те, що зробили за другого президента, у період, коли міським головою був Олександр Омельченко, який мало не ночував на ремонтно-реставраційних роботах будинку філармонії, вже 16 років радує око не лише шанувальників музичного мистецтва, а й усіх киян і гостей міста.

— Це правда, що під час війни лише один будинок філармонії залишився неушкодженим на відміну від зруйнованого Хрещатика?

— Над цим будинком є якась Божя благодать. У Колонному залі неперевершена акустика, тут прекрасна аура, позитивна атмосфера. Під час війни все навколо розбомбили, зруйнували, майже нічого не лишилося, а будинок філармонії нічого не зачепило, навіть випадкова бомба не впала. Були ще охочі його приборати, бо заважав вийти на простір арки Дружби народів. Потім, коли збудували музей Леніна, то тут нібито хтось пропонував зробити автомобільну стоянку, знищивши наш будинок. Але були люди, які переконали, що цього робити не можна.

2004 року під час Помаранчевої революції тут відбувалися багатолюдні події, десь на будинках залишали якісь написи, наклеювали листівки, плакати, хтось висловлював свої почуття, а на цьому будинку не було жодної подряпини чи листівочки. Подякується, якась святість тут є. Тому й ми бережемо цей храм.

— Святість твориться тими людьми, які тут були...

— Ми не тільки несемо прекрасне і вічне нашим слухачам, а й охороняємо від низькопробного творива, попси, мистецької половини. Інколи буває складно протистояти цьому, бо вже неодноразово намагалися вкнути сюди зовсім інший жанр, як казав Іван Степанович, але воно не впихалося.

— Мистецький рівень ваших філармонійних колективів і попси чи дурносміх речі просто несумісні.

— Ми пишаємося своїми колективами. Наша основа — Академічний симфонічний оркестр (директор В. Протасов, головний диригент Р. Кофман), який утворений 1995 року. Він має свою історію, оркестр фактично став широковідомим і в Європі, і за її межами, про що свідчать щорічні закордонні гастролі. Звичайно, він має стаціонарні концерти тут, у філармонії, виконує свої програми, цикли. Зокрема цього сезону буде новий абонемент під назвою “Сповідь Прометея”. Це шість концертів абонементу, які

відбудуться з січня по червень. Вони побудовані так, що кожен концерт буде присвячений музиці композиторів “Прометеїв”: Гайдна, Станковича, Бетховена, Шопена і Скрибін.

— Ще одному вашому колективу — Київському камерному оркестрові — 22 вересня виповнюється 50!

— Так, це буде ювілей у ювілей. До його програми у цей сезон увійшли кращі твори, які виконувалися упродовж цих п’ятдесяти років. Програма прекрасна.

Крім названих у нас є десять ансамблів малої форми. Вони різні. Це й ансамбль народних інструментів “Рідні наспіви”, з якими часто виступає Тарас Штонда. 25 листопада буде концерт солістки Національної опери Людмили Монастирської. Ансамбль “Дивограй”, керівник якого Чорнокондратенко до Дня Незалежності отримав звання заслуженого артиста України. А квартет саксофоністів має просто шалений успіх і на стаціонарі, і в обласних філармоніях та за межами України. Квартет баяністів відзначатиме цього сезону своє 75-річчя. Його засновник — Микола Різоль. Очолує його віртуоз, талановитий музикант народний артист України Сергій Грінченко. Це учень Миколи Різоль. А в квартеті вже учні Сергія Грінченка. Бачте, яка спадкоємність. І сам Грінченко — відзначатиме в сезоні свій 60-річний ювілей.

Так що у нас цікавий колектив. Анатолій Несторович Паламаренко — наша гордість і слава. Він готує цікаву програму до 200-річчя від дня народження Тараса Шевченка. Будуть представлені два генії поезії: Шевченко і Лермонтов. Ось така програма буде з симфонічним оркестром філармонії і за участі чоловічої хорової капели ім. Ревуцького.

— В останні роки художнє слово менше присутнє у філармонії, ніж раніше...

— Це правда. Ми свідки того, коли була втрачена традиція вокальних вечорів. Зараз намагаємося виправляти ситуацію. Тут багато причин. Якщо, наприклад, такі артисти як Штонда, Монастирська, Борко збирають великі аудиторії, їхні програми люблять, цінують, то з літературними вечорами щось негаразд. Нам надзвичайно складно знайти випускників театральних ВНЗ, які бажали б працювати в цьому жанрі. Ідуть у театр, ще кудись... Бо в театрі можна заховатися за мізансцену, за декорації, за масовку, а в нас безталанна одразу видно.

Добре пам’ятаємо і 1960-ті, і 1970-ті роки, коли слово було на сцені. Та й наші письменники відсторонилися від цього. Треба більше йти на сцену, зустрічатися зі своїми читачами через спілкування, через слово, через презентацію своєї творчості.

— Символічно, що філармонія стільки років розташовується у будинку Купецького зібрання. Тодішні купці не шкочували кошти для музичного мистецтва, взагалі культури. А як нинішні наші мільярди допомагають?

— Це не ті купці, які 150 років тому допомагали Музичному товариству від дня його заснування... Може, мине час, зміняться покоління, і якщо ми рухатимемося справді в цивілізовану спільноту, то європейцями колись станемо не лише географічно, а й ментально. Людина, суспільство прийде до благородніших справ через всі ці терни. Сам Бог велів нам пройти цю дорогу. І коли бачу на наших концертах молодь, я вірю в наше майбутнє.

Спілкувалася
Микола ЦИМБАЛЮК

Формувати і здійснювати

14 вересня 2013 року в Києві відбувся IX з'їзд Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. На з'їзді було делеговано 139 просвітян — прибули із Автономної республіки Крим, усіх областей України, міст Києва та Севастополя; у роботі з'їзду взяли участь 112 делегатів.

IX з'їзд ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, що відбувався у Київському міському Будинку вчителя, благословили настоятель Свято-Володимирського Кафедрального Патріаршого Собору митрофорний протоієрей Борис Табачек і керівник департаменту зовнішніх зв'язків Української Греко-Католицької Церкви Олекса Петрів. З особливою повагою делегати з'їзду вислухали благословення і виступи представників обох Церков. Приємною несподіванкою стало нагородження Орденем Святого Рівноапостольного князя Володимира III ступеня УПЦ КП за внесок у відродження духовності, власної історії, захист української мови і культури, розбудову й утвердження української державності та пропаганду Української Церкви на теренах України просвітян: Миколи Кульчинського — голови Полтавського обласного об'єднання “Просвіти”, народного депутата України багатьох скликань, професора Івана Горбачука — голови першопочаткового Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова.

Благословеннями Грамотами УПЦ КП нагородили Едуарда Мондзелевського — члена Правління Київського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка та членів Правління Луганського обласного об'єднання Ігоря Татарінова і Юрія Кисельова.

У роботі просвітянського форуму взяли участь відомі діячі на-

уки й культури, очільники політичних партій і громадських організацій національно-демократичного спрямування.

Вітальне слово від Співки офіцерів України виголосив її голова Євген Лупаков. Він зазначив, що “Просвіта” — еталонна державницька організація, адже впродовж 145 років веде невтомну боротьбу за українську Україну. Із привітанням

від Народного руху України виступив заступник голови партії, член Головної ради ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка Іван Заєць, а від Конгресу Українських Націоналістів — його голова Степан Брацюнь. Делегати з'їзду уважно вислухали мудрі слова українського політика, правозахисника, довголітнього політв'язня радянських концтаборів, народного депутата України I, II та IV скликань Степана Хмари. Вітальну адресу від товариства “Знання” виголосив Василь Василяшко. Із піснями вітанням до виступаючих приєднався народний артист України, лауреат Шевченківської премії Василь Нечепя і народний артист України Фемія Мустафаєв.

Звіт Центрального правління Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка про роботу “Просвіти” за період із червня 2009-го до вересня 2013 року прозвучав із вуст голови ВУТ “Просвіта” Павла Мовчана (друкується у цьому числі тижневика).

Роботу Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка делегати з'їзду схвалили, так само як і Звіт Контрольно-ревізійної інспекції, представлений заступником голови Олексієм Черняхівським.

У своїх виступах голови обласних об'єднань Степан Волковецький (Івано-Франківськ), Ярослав Пітко (Львів), Володимир Семистяга (Луганськ), Василь Клічак (Київська обл.), Кирило Стеценко (Київ), Микола Кульчинський (Полтава), члени Головної ради товариства Іван Юшук, Георгій Філіпчук, Дмитро Ломачук розкрили проблеми немісцевого значення: йшлося про шляхи подолання духовної кризи, що можливо лише із залученням широкої громадськості, за активного протистояння русифікації суспільства, повернення питомого інформаційного простору, розвінчання регіонального сепаратизму, про потребу особливої уваги до півдня та сходу України, де за любіювання місцевих влад їх прояви особливо кричущі. Йшлося також про нагальну потребу модернізації роботи товариства “Просвіта”, пошуку й впровадження модерних стра-

тегій для протидії новітнім викликам. Особливу увагу виступаючі звертали також на присутність “Просвіти” в інформаційному просторі, потребу підтримки в усіх формах тижневика “Слово Просвіти”, активної діяльності в Інтернеті.

Головою Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка обрано Павла Михайловича Мовчана (“За” — 109, “Проти” — 0, “утримались” — 3).

З'їзд обрав Головну раду, Центральне правління та Контрольно-ревізійну інспекцію ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

Делегати з'їзду окремою ухвалою затвердили робочу комісію для внесення змін і доповнень до Статуту ВУТ “Просвіта”, які викликані набранням чинності 1 січня цього року Закону України “Про громадські об'єднання”. Зокрема глибокого аналізу потребам організаційно-правової діяльності “Просвіти”, про що “Слово Просвіти” вже інформувало в одному з попередніх чисел. Творча спілка з фіксованим індивідуальним членством кращих людей, всеукраїнська центральна із багатьма відокремленими підрозділами, чи мережа громадських об'єднань — на це питання повинні дати відповідь уже делегати наступного, X з'їзду.

А цьогогорічний IX з'їзд відкривався й завершувався своєю роботою Гімном України, і рядок “душу й тіло ми положим за нашу свободу” нинішні просвітяни співали з не меншою ширістю, ніж їхні попередники: від Анатолія Вахнянина (ініціативу спорудити пам'ятник засновнику “Просвіти” на його малій батьківщині, Перемишлянщині, висловив на з'їзді Георгій Філіпчук) до Анатолія Погрібного, який ще зовсім недавно був серед нас. Власне, спільне виконання Гімну акумулює посвяченість кожного з нас, просвітян, українській справі.

Борімося за європейську перспективу
Іван ЗАЄЦЬ, перший заступник голови Об'єднаного руху (УНР—НРУ), член Головної ради “Просвіти”:

— Хочу привітати вас від імені Об'єднаного руху (Української народної партії — Народного руху України) зі з'їздом. Я переконаний, що з'їзд ухвалить стратегічні рішення, що ми попрацюємо так, аби забезпечити перспективи української справи.

Сьогодні режим Януковича та всі ворожі до українства сили здійснюють політику реваншизму. Ця політика спрямована саме на сферу українського духу, української України, всього того, що означає суть нашої держави і суть буття нації. Нині намагаються перезаснувати Україну в руслі російської політичної і культурної традиції. Це найбільша небезпека нинішньої влади, яка говорить про розвиток економіки, про великі успіхи щодо європейського напрямку, а насправді цілеспрямовано знищує українську Україну, принижуючи роль і значення всіх тих партій і громадських організацій, які пов'язані з державотворенням.

Сьогодні оголошено війну громадянським структурам, зокрема таким, як “Просвіта”.

Якщо ми усвідомлюємо небезпеку боротьби з усім українським, то мусимо розробити чіткий план дій. Тут багато небезпек. Перша полягає в тому, що парламентська опозиція сьогодні відмежувалася від позапарламентських партій і загалом від громадянських структур. Вони вважають, що зможуть охопити все поле української справи і продовжують політику “випалювання” навколо себе всього того, що не входить до їхнього складу. Тому необхідно апелювати до керівників парламентських партій, адже подолати цей режим, змінити ситуацію можна тільки разом — це парламентська опозиція, позапарламентська і весь громадський сектор. Треба консолідуватися.

Друга небезпека — партія “Свобода”, на яку покладають надії у боротьбі за все українське, ніби лише вона може вирішити всі проблеми. Це велика ілюзія. Національна демократія має значно більший спектр політичних і громадських явищ. Тому нам треба налагоджувати співпрацю з опозиційними парламентськими партіями.

Є ще одна небезпека, на яку не звертають уваги, — підписання Угоди про асоціацію України з ЄС. Це абсолютно потрібна Угода. Але антиукраїнські сили прагнуть використати її для того, аби нав'язати нам неєвропейські цінності, нетрадиційні державотворчі процеси. Тому ми, виступаючи за європейську інтеграцію, маємо пильнувати й лібералів усередині та за межами України, особливо зі східного напрямку.

Нам потрібна максимальна мобілізація сил, необхідно розширити і модернізувати свою діяльність. У нас є провід, який мислить стратегічно, розуміє нинішні проблеми і завдання на майбутнє, адже ніхто окрім нас не буде боротися за українську Україну. Бо сьогодні український дух не потрібен ні олігархам, ні режиму Януковича, ні Москві. Але він потрібен нам, українській нації, яка має право на свою державу, на вільне життя, тому борімося за цю перспективу.

Європейський вибір — це вибір українського народу, тому треба змінити представників влади, які не можуть працювати в європейському руслі, а лише виконують чужі завдання.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

IX з'їзду ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

- Відкриття IX з'їзду.
— Державний гімн України;
— вшанування пам'яті членів Головної ради Товариства;
— благословення священнослужителів.
- Звіт Центрального правління ВУТ “Просвіта” за період із червня 2009 по вересень 2013 р.
Доповідач — голова Товариства Павло **МОВЧАН**.
- Звіт Контрольно-ревізійної інспекції за 2009—2013 рр.
Доповідач — заступник голови КРІ Олексій **ЧЕРНЯХІВСЬКИЙ**.
- Обговорення доповідей.
- Вибори голови Товариства “Просвіта”, Контрольно-ревізійної інспекції, членів Головної ради.
- Прийняття звернень, ухвал.

КЕРІВНІ ОРГАНИ IX З'ЇЗДУ ВУТ “ПРОСВІТА” ІМ. ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ПРЕЗИДІЯ

Павло Мовчан — голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, народний депутат України I—VI скликань;
Георгій Філіпчук — член Центрального правління;
Микола Нестерчук — відповідальний секретар Товариства;
Іван Юшук — член Центрального правління;
Володимир Семистяга — голова Луганського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;
Микола Кульчинський — голова Полтавського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;
Степан Волковецький — го-

лова Івано-Франківського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;
Ярослав Пітко — голова Львівського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;
Василь Клічак — директор ВЦ “Просвіта”, голова Київського обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;
Марія Олійник — заступник голови Донецького обласного об'єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка.

СЕКРЕТАРІАТ

Світлана Фещенко
Надія Кир'ян
Петро Шульга

КОМІСІЯ З'ЇЗДУ: РЕДАКЦІЙНА КОМІСІЯ

Георгій Філіпчук
Іван Юшук
Леонід Мужук
Любов Голота

МАНДАТНА КОМІСІЯ

Світлана Фещенко
Євген Букет
Віталій Міхалевський
Микола Цимбалюк

СТАТУТНА КОМІСІЯ

Микола Нестерчук
Людмила Вороніна
Степан Волковецький
Володимир Проценко

ЛІЧильНА КОМІСІЯ

Едуард Мондзелевський
Петро Антоненко
Сергій Прокопенко

14 вересня 2013 р.
м. Київ, Київський міський
Будинок учителя

національну ідею

Просвітянські осередки — в кожному населеному пункті
Степан ВОЛКОВЕЦЬКИЙ,
голова Івано-Франківського обласного об'єднання “Просвіти”:

— Нам необхідно обговорити наші сьогоднішні проблеми і завдання, як ці проблеми вирішити. Очевидно, головне завдання сьогодні — боротьба за Українську державу, адже ми ще не здобули її, за неї треба боротися. І “Просвіта”, як одна з найстаріших громадських організацій, має свою певну історичну місію. Ми цю місію повинні усвідомити, бо “Просвіта” — особлива громадська організація з великими традиціями й історичними заслугами. Тому саме нам необхідно організувати широку діяльність у всіх напрямках, зокрема й із державницьких позицій (діяльність рад, депутатів яких поділяють наш світогляд, нашу мету).

Цьогоріч депутати обласної ради за нашою пропозицією ухвалили регіональну цільову програму “Просвіта XXI століття” на Івано-Франківщині на 2013—2016 роки: вона передбачає підтримку і розвиток просвітянського руху, організації просвітянських осередків у кожному населеному пункті. За допомогою цієї програми матимемо просвітянські осередки в усіх закладах освіти, культури, охорони здоров'я, і просвітянська діяльність зарекомендується до профспілкової діяльності працівників відповідних галузей. Таку програму варто ухвалити і в інших областях.

Діють освітянські програми, під назвою “Нова українська родина” (керівник програми — народний депутат України та голова обласного першого демократичного скликання, наш делегат з'їзду Дмитро Захарук), які спрямовані на те, аби традиції української родини тривали і розвивалися.

У нас в області “Просвіта” підписала Меморандум про співпрацю з українськими Церквами. Нині деякі священники очолюють просвітянські осередки. Такою співпрацею ми розширюємо нашу діяльність, а церква з допомогою “Просвіти” підсилить свій вплив.

Маємо в області просвітянські видання: “Галицька просвіта”, є веб-сайт. Щодо сайту, то нині, в часи інформаційних технологій, кожна обласна “Просвіта” повинна його створити.

Я писав у “Слові Просвіти” про необхідність модернізації організації. Треба використовувати сучасні інформаційні технології, щоб наша діяльність була ефективною. Ті форми, які вже напрацьовані з ініціативи “Просвіти”, варто продовжувати. Ни-

ні важливо наголошувати на європейській перспективі України. “Просвіта” могла б стати ініціатором Форуму громадських організацій, де розглянули б питання про безальтернативний європейський вибір.

У Львові апробовані всі форми роботи
Ярослав ПІТКО, *голова Львівської обласної “Просвіти”, заступник голови Львівської обласної ради:*

— “Через просвітництво до національного самоусвідомлення, а відтак до самостійної держави” — це просвітянське гасло нині актуальне.

Тільки через просвітництво можна донести до припаних і розчарованих українців ті проблеми, які є сьогодні в державі і які пов'язані із захопленням влади олігархічними кланами, які руйнують країну, нищать історичну пам'ять, які замахнулися на найсвятіше — мову. Під силу зробити це не якійсь політичній партії, а “Просвіті”, яка об'єднує і політичні партії, і громадські організації. Дуже важлива умова — присутність нашої чіткої позиції і відповідної реакції на всі антиукраїнські дії, які відбуваються в Україні. І власне поєднання індивідуальної роботи й донесення просвітницьких ідей до широких мас через колективи, через індивідуальних членів і не членів “Просвіти” зі згуртованими публічними акціями допоможе нам відчувати себе єдиною нацією, єдиним колективом, залучити до боротьби навіть тих, які не є активними, які дивляться по телевізору Шустера чи Кисельова і нині лише на кухні обмінюються думками, чимось обурюються, проти чогось протестують. Поєднання таких форм із масовими акціями дозволяє донести позицію “Просвіти”. Це продемонстрували, наприклад, акції на захист мови, проти ганебного закону Ка-Ка. “Просвіта” була біля Верховної Ради, потім вирішили проводити акції на місцях. Саме “Просвіта” провела масову акцію на тій площі, де, як тут уже згадували 1941 року проголосили акт відновлення української державності. У цю акцію включилися і партійні, і громадські організації, і пересічні львів'яни і не львів'яни.

Ми повинні донести наші ідеї через активістів, створювати осередки, розширювати базу “Просвіти”. Насамперед іти до представників педагогічних колективів, учителів, викладачів. Проводити мовні конференції, інші масові заходи з цією категорією людей для того, аби вони у своїх селах, на своїх робочих

місцях стали просвітянами, виховували молодь, школярів, студентів.

Важливе питання наших стосунків із політичними партіями, зокрема “Свободою”, УДАР, ВО “Батьківщина”. Необхідно використовувати всі можливі форми роботи для збереження української державності.

Всі сподівання на молодь
Володимир СЕМИСТЯГ,
голова Луганського обласного об'єднання “Просвіти”:

— Ситуація нині нагадує 1917—1918 роки. І особливо щодо південно-східної України. Не десь, а в своїй державі, на Сході й на Півдні хизуються тим, що вони призупинили українізацію. Більше того, у Луганській області лунають заяви: “Нарешті добилося, що у нас зменшилася кількість учнів, які вивчають українську мову і кількість українськомовних класів”. І це не випадково. Ось приклад: коли журналісти попросили голову обласної ради зачитати в день перепоховання Тараса Шевченка його поезії, у відповідь — німа сцена. А коли попросили голову облдержадміністрації про те саме — прозвучало “Дивлюсь я на небо, та й думку гадаю”... Для них чи то Шевченко, чи Петренко — різниці немає...

У нас в Україні нині ціле сонмище антиукраїнських політичних партій. Ці структури відкрито діють у нашій державі в той час, коли ми не можемо створити сильну єдину українську політичну партію, готову привести нас до перемоги. Це свідчить про те, що ми переживаємо надзвичайно складний період і легше було створити державу, ніж за 22 роки відстояти її для української спільноти. Необхідно переконати кожного українця, що важливі не тільки формальні ознаки наявності держави, а її самобутня культура, мова, правдива історія. І цього не може зробити ніхто, окрім найстарішої, найвпливовішої української громадської організації, якою є “Просвіта”.

Центральне правління на чолі з Павлом Мовчаном безкомпромісно проводить роботу згідно з нашим Статутом. Можливо, не завжди яскраво, ефектно, галасливо, але впевнено та переконливо.

Разом із тим на Півдні й Сході України нам особливо важко. Вперше за 22 роки в Донецькій і Луганській областях обласні конференції відбувалися з великими труднощами, бо через заборону влади довелося шукати якогось притулку, щоб мати змогу десь зібратися й провести конференції. Тому протестні акції для нас актуальні.

Продовження на стор. 10

ПРОТОКОЛ № 2 мандатної комісії IX з'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

На з'їзді затверджено норму делегатів — 139.

За даними анкет на з'їзд прибуло 112 делегатів.

Національність:
Українців — 111
росіян — 0
інших національностей — 1 (білорус)

За віком:
Від 30 до 40 років — 10
40—50 років — 22
50—60 років — 54
60 і більше — 26

Партійність:
Безпартійні — 88
Народний рух України — 7
ВО “Батьківщина” — 5
ВО “Свобода” — 4
“Наша Україна” — 3
КУН — 2
УП “Собор” — 1

Українська партія — 1
Об'єднання “За Україну!” — 1
Освіта:
Вища — 105
середня-спеціальна — 3
середня — 4
Вчений ступінь:
доктор наук — 7
кандидат наук — 21
Мають державні нагороди 50 делегатів
Членство в “Просвіті”
більше 20 років — 72
від 5 до 20 років — 31
до 5 років — 9
Відсутні — 27 делегатів

Голова комісії: С. В. Фещенко

Члени комісії: Є. В. Букет,
В. Ц. Міхалевський,
М. І. Цимбалюк

14 вересня 2013 р.м. Київ

«В силі духа — перемога народу!»

Степан БРАЦЮНЬ, голова Конгресу Українських Націоналістів

Від імені Конгресу Українських Націоналістів маю честь привітати IX З'їзд Всеукраїнського товариства “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, побажати вам продуктивної праці, схвалення потрібних і мудрих рішень і постанов для подальшого прямування “Просвіти” у напрямі переможного утвердження національної ідеї в незалежній Українській Державі.

До 70-ліття “Просвіти” 22 травня 1938 року у Львові Андрей Шептицький освятив новий біло-золотистий прапор “Просвіти” з написом: “В силі духа — перемога народу!”.

Під цим гаслом прапора “Просвіти” у XX столітті сформувалося покоління героїв, які воювали проти польської пацифікації, гітлерівських і сталінських окупантів у лавах УПА. Власне, з початку XX століття формування моральних принципів і національного світогляду української молоді відбувалося під впливом Церкви і “Просвіти”, які тісно співпрацювали у кожному містечку й селі Західної України. Про це багато писав у своїх статтях Ярослав Стецько, найактивніший член “Просвіти” у часи своєї молодості. Про організацію читалень, національних концертів, лекційну роботу по лінії “Просвіти” читаємо у біографії Слави Стецько. Багато діячів ОУН сформувалися як організатори та пропагандисти, працюючи саме у “Просвітах”. Серед активних учасників Товариства були такі відомі постаті націоналістичного підпілля, як Микола Дужий (Вировий), що від 1931 р. входив до Головного Відділу “Просвіти” у Львові, пізніше його обрали секретарем Головної Управи. У студентські роки активним учасником “Просвіти” був Степан Бандера, який із цього приводу в своїй автобіографії написав: “У ділянку культурно-освітньої праці з рамени тов. “Просвіта” я відбував у неділі і свята поїздки в довколишні села Львівщини з доповідями та на допомогу організації фестин та національних імпрез”. Тісно співпрацював із читальнею “Просвіти” у с. Стрий Угринів батько С. Бандери о. Андрій Бандера, при читальні були задіяні також сестри провідника ОУН Мирослава та Оксана, брат Василь Бандера. У той чи інший спосіб у роботі “Просвіти” брали участь Провідник Євген Коновалець (Віра), відомі члени ОУН Осип Дяків (Горновий) та Ярослав Старух (Ярлан), член УГВР Василь Мудрий (Борович), командир УПА-Захід Олександр Луцький (Богун), командир тактичного відтинку УПА “Чорний ліс” Василь Андрусяк (Різун) та ін.

Акт 30 червня 1941 р. про відновлення Державності проголосили у Львові саме у приміщенні Товариства “Просвіта” на пл. Ринок, 10. А до складу Українського Державного Правління (УДП) на чолі із Я. Стецьком поруч із членами ОУН увійшли такі відомі просвітяни, як Кость Паньківський (заступник міністра внутрішніх справ), Євген Храпливий (міністр сільськогосподарства), Анатоль Пясецький (міністр лісництва) та ін. На сьогоднішній будинок “Просвіти” у Львові на площі Ринок, 10, не належить товариству “Просвіта”, рішенням міської влади його віддали комерційним установам. Наше завдання — повернути цю історичну будову для української просвітницької діяльності.

Роль “Просвіти” у здобутті й утвердженні Української Держави значна. Сьогоднішня влада в Україні демонструє системне знищення національного розвитку держави, її мови, культури, духовності, ідентичності, сприяє агресивній антиукраїнській політиці Москви. Причому, що у Харкові цими днями до Дзержинського райсуду подано позов проти встановлення меморіальної дошки Юрію Шевельову, одному з найактивніших членів Харківської “Просвіти” часів війни, мовознавцеві, роль якого рівнозначна ролі М. Грушевського в історичній науці. Цим прецедентом можна лише узагальнити духовне, культурне, ідеологічне протистояння із північним сусідом, яке триває, не збавляючи темпів, у часи Незалежності. Ми і сьогодні перебуваємо на фронті. Це фронт боротьби культур, духовних і моральних цінностей, несумісних з імперським злом. Фронт, на якому під гаслом “В силі духа — перемога народу!” націоналісти і просвітяни мають пліч-о-пліч боронити найдорожче, що в нас є — українську Україну від зайд, окупантів і просто варварів.

Дорогі просвітяни! Ви велика сила, це треба знати, вірити і бути свідомими цього, бо саме ви несете людям Правду і лише Правду. Разом ми переможемо.

Продовження.
Початок на стор. 6

Формувати і здійснювати

Проте за таких умов робота триває. Зокрема одинадцятий рік поспіль проводимо обласні, районні, міські конкурси української мови, де задіяні практично всі районні міста. Усе це починається з українського класу, української школи і закінчується на обласному рівні. Ми активно співпрацюємо з Національною спілкою письменників України. Тільки в нашому обласному центрі відбулося понад 50 зустрічей із членами НСПУ. Серед них Олександр Ірванець, Володимир Шовкошитний, Антоніна Листопад та інші. Молодь, яка була присутня на цих зустрічах, — це той потенціал, на який хотілося б спиратися.

У Стаханові, де голова міського об'єднання “Просвіти” Ніна Гейко, зруйнували пам'ятник Тарасові Шевченку. Ця організація збрала перші 40 тисяч на новий пам'ятник. Закликаю вас підтримати цю ініціативу. Свого часу члени міської “Просвіти” доклали зусиль до вшанування пам'яті Остапа Вишні, який перебував у Стаханові.

Нині українську спільноту об'єднав нещодавно збудований Свято-Троїцький православний храм — окраса нашого міста.

До нинішнього зібрання ми шойно вручили близько ста просвітянських квитків новим членам. Необхідно активно, сміливо, наступально вести роботу серед української молоді.

Звертаємося до Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка з проханням порушити питання перед президентом, щоб у кожному обласному центрі виділили для “Просвіти” приміщення, аби ми мали змогу працювати на благо нашої рідної держави.

Інформаційний простір

Іван ЮЩУК, професор, член Головної ради:

— Два тижні тому я відпочивав у Скадовську. Місто досить велике. Маючи час, обійшов усі газетні кіоски, але жодної українськомовної газети не знайшов. Натомість змушений був читати “Рабочую газету”, “Бульвар” та інші російськомовні видання. Якби ви знали, скільки бруду, скільки ненависті до українства, скажімо, у тій же “Рабочей газете”! Якщо Україна і згадується, то обов'язково цинічно-глузливо — “незавісімая”, у тому розумінні, що це, мовляв, нонсенс. Коли йдеться про якихось наших діячів, то обов'язково буде “свідомий”. Тобто всіх нас обзивають “свідомими” і все це як негатив. Наклади тих газет — сотні тисяч!

Сотні тисяч розтиражованих щоденних листків глуму над нами, українцями і нашою державою. Ці газети щедро фінансують. Додам, що на півдні українського телебачення немає, радіо — не працює.

Шановні колеги-просвітяни, які завдання стоять перед нами? Нам треба йти у маси, бо без широкої громадської підтримки нічого не буде. Перед нами найголовніше завдання — підняти національну самосвідомість, треба роз'яснювати людям такі три питання:

1. *Чи була нам потрібна незалежність?* Чого нам коштували тільки 1932—1933 роки, якщо іншого не враховувати. Тому без незалежності український народ просто б зник. Це лише питання часу. Років 20-30-50, і про українців, і Україну як державу і мови не було б у світі.

2. *Чия це держава?* Україна — це не держава українського народу, тобто усього населення. Якщо ми підніmemo всі державні документи (від Декларації про суверенітет до Конституції), то побачимо, що там йдеться про *українську націю!* Українська нація — господар цієї держави. Всі решта, — будьмо толерантними до інших національних меншин, — мусять зрозуміти (а в свідомості нашого народу треба закарбувати), що Україна — держава української нації. Не любить дехто слова “нація”, бо одразу кричить: це — “націоналізм”! Хоча насправді націоналізм — оборона власної нації.

3. *А для чого ця держава створена?* Для того, щоб хтось гріб під себе, збагачувався? Ні! Це наша держава, ми можемо навіть затягнути паски заради кращого майбутнього, для того, аби врятувати українську культуру, українську мову, нашу духовність для всього людства.

Що ж робити? Є чудова газета “Слово Просвіти”, але тижневий наклад усього п'ять тисяч. П'ять тисяч на всю Україну! Необхідно поширювати цей тижневик, адже питання підвищення накладу залежить від фінансування. Я запропоную оголосити збір коштів на підтримку “Слова Просвіти”. Хтось каже: “Я просвітянин”. А запитайте його: “Ти передплатив нашу газету?” Якщо ні, то ніякий ти не просвітянин. Ось що насамперед має бути мірилом просвітнянської роботи. Передплата на рік усього 100 гривень.

А тепер кілька слів про Інтернет. Там поки що є цензура, я відчув це на собі. Але нам необхідно реагувати на все те, що відбувається в Україні. Треба коментувати кожну подію, виступ, інформацію. Нерідко в Інтернеті можна прочитати прекрасні коментарі наших українців.

Мій онук створив сайт в Інтернеті, його назва — “Школа української мови Івана Ющука”. Доступ вільний, можна “скачувати”. Я маю дуже багато матеріалів, усе завантажуватиму, а для студентства буде така рубрика: “Грамотність без репетитора”...

Ми підходимо до ювілею Шевченка. Ні, ми вже в ньому,

тому не треба чекати 2014 року. Необхідно вже з сьогоднішнього дня давати в Інтернеті статті, замітки про життя і творчість Шевченка, популяризувати його. Для чого? Бо Шевченко — наша велика зброя.

Про Анатолія Погрібного. Він 10 років виступав на радіо, всі матеріали об'єднано в 10 томах. Це ж така зброя! Давайте ефективніше це використовувати. Я започаткував серію книжечок “Пізнаймо себе, українці”, і закликаю вас розмножувати і поширювати їх. Я не претендую ні на авторське право, ні на гонорар. Бо, перебуваючи у Скадовську, де гарні й прекрасні люди, переконався у тому, що вони позбавлені елементарної проукраїнської інформації. Інколи чув, мовляв, “та мова нас не цікавить, он ми роботи не маємо!”. Ось тут треба людям пояснити, що це взаємозалежні проблеми.

Не біймося невідомості
Василь КЛІЧАК, поет, директор ВЦ “Просвіта”:

— Я шойно приїхав зі Львова, з ХХ-го Форуму видавців. Наш Видавничий центр бере в ньому участь. Скажу про відзначені на Форумі книжки. Цього разу я не привіз трофеїв, як це було 2004 і 2006 р. У номінації “Довідкова література”, куди ми подавали наш Словник української мови, академічний, тлумачний, нас обійшли. Тут перемогла книжка у 3 томах. Словник європейських філософій французького автора видавництва “Дух і літера”. Гран-прі отримали 3 книжки. Відзначено перекладні, грантові видання “Фізика майбутнього” Мічіо Кайку, “Малевич” Жана Клода Маркаде і “Пятикнижжя” Грицька Чубая видавництва “Літопис”. Я її придбав, вона справді надзвичайно цікава. Але переважна більшість переможців — це не наші українські оригінальні твори, вони просто перекладені з інших мов.

Спілкуючись на Форумі з багатьма учасниками, експертами, чув думку, що названих переможців можна було б відзначати за перекладну літературу.

Нещодавно у газеті “Дзеркало тижня” мене вразили дві статті, в одній із яких йдеться про те, що американські економісти опублікували дуже цікаве дослідження “Чому нації зазнають краху”. Походження влади, багатства та бідності”. І тут дуже прямий зв'язок з Україною, ніби про нас написано.

У кожній нації напрям розвитку визначає існування таких інституцій як політичні й економічні. Якщо ці інституції від-

криті, то спільнота успішно розвивається. А якщо закриті від народу, то, відповідно, — ні. Від часів Советського Союзу Україна успадкувала ці інституції — економічні й політичні, але вони й досі закриті. Ми не маємо на них впливу. Була спроба 2004 року щось змінити, але, на жаль, змінилися лише лідери, а ці інституції так і залишилися закритими. І для того, щоб розвиватися, необхідно увійти в європейську спільноту. І не даремно в статті зазначено, що євроінтеграція для нас — єдиний і найкращий шанс.

У газеті є також стаття економіста Анатолія Гальчинського, де автор говорить про те, що найбільш дієздатними за світовими рейтингами є держави, які розбудовують свої державно-архітектурні конструкції на етнонаціональній основі, на фундаменті, що відповідає національній ментальності, етно-психологічним характеристикам народу. Погляньмо на Європу, там поляка ніхто не намагається перетворити на француза, чи естонця на німця. А в Митному союзі будемо єдиним народом і все буде спільне. Треба орієнтуватися на Європу, і я підтримую ідею Степана Волковецького, що саме цей напрям нашої роботи необхідно розширити.

Проаналізуємо, як швидко минуло 20 років незалежності, а ми й досі повторюємо одне і те ж. Тому, щоб мати чітке уявлення про майбутнє, чіткий стратегічний напрям, нам варто розробити програму діяльності “Просвіти”, скажімо, на 20 років. За будь-яких умов варто над цим попрацювати, залучаючи національно-патріотичні сили. Якщо ми хочемо сформувати нашу програму діяльності на 20 років, то саме молодь має підхопити нашу естафету. Тоді ця програма діятиме.

Не біймося невідомості, не біймося того, за що ми беремося, адже ми маємо волю, бажання і здібності. Як відомо, Ноїв ковчег створили аматори, а “Титанік” збудували професіонали.

Залучати українських достойників

Георгій ФІЛІПЧУК, академік АПН:

— “Просвіті” — 145 років. У трьох століттях вона торує свій шлях, народивши багато українських партій, творячи українську ідею і, безперечно, виховуючи видатних синів і доньок за цей час. Але Тарас завжди спонукав нас говорити трохи інакше. Пам'ятаєте, він, коли писав уже перед смертю свою найбільш моральну книж-

ку “Буквар” для українських дітей, то писав Чалому: “Знаєте, нам би оце маленьке діло зробити, а велике якось само по собі зробиться”. Так ось, я хотів би, щоб ми говорили про свої малі справи, справи моральні, духовні, рятувальні. Пригадую Буковину, 1988 рік, осінь, українські гуртки, Товариство української мови ледь-ледь почало жевріти. Був страшний спротив. І тоді в Чернівецькому університеті на хімічному факультеті видатний український просвітител, професор, декан хімічного факультету Олег Пінчук збирав підпільно перші паростки української відроджуваної “Просвіти”. А потім народилася асоціація — Товариство учителів української мови й літератури. А потім з'явився чудовий альманах, який ми на працювали з батьком покійного Володі Івасюка, Михайлом Івасюком, “Криниченька”. А потім прекрасний просвітнянський журнал “Українська ластівка”. Але найважливіше, що в кожній школі (навіть з неукраїнською мовою викладання, румунською, молдавською) сформувалися гуртки Товариства української мови. На той час витолочене, зденационалізоване, понівечене австрійщиною, румунізацією й більшовизацією-радянизацією, українство вже дійшло до того, що в Чернівцях лише 13 % дітей виховувалися рідною мовою у своїх дошкільних закладах, а 30 % дітей навчалося рідною мовою у школах. І коли просвітяни пішли в університет, у школи, дошкільні заклади, заклади культури, тоді й відбувся знаменитий протуберанець, українсько-буковинський, який дав такий злет, у результаті якого 90 % дітей у багатонаціональній області виховувалися і навчалися рідною українською мовою. Це був 1988, 1989, 90-й роки. Тоді народилася видатна концепція розвитку національної школи разом із львівською, івано-франківською, гнідинською і загальноукраїнською.

Саме тому про ті підходи, тих людей, які тоді творили “Просвіту”, необхідно пам'ятати. Нині просвітнян називають національно стурбованими. Я скажу більше — ми національно інфіковані, тому саме “Просвіта” має виконувати дві важливі функції: національно-оберегаючу і національно-розвиваючу. Інших завдань у нас нема. Ми повинні знати лише одне: входити в Євроспільноту без власного національного Я, без власного національного доробку не потрібно. Видатний просвітител і просвітнянин Борис Грінченко, який тоді керував Київською “Просвітою”, 1906 року в своїй знаменитій праці “На безпросвітному шляху” написав так: “І той, хто хоче увійти в світову сім'ю без власного особистого національного доробку, той буде вічно хворим членом цієї сім'ї”. Сьогодні наша найбільша функція, наш найбільший знак європеїзму — це національне Я. Бо як казав видатний українець, педагог

національну ідею

Ушинський, нам у заході треба вчитися поважати свою Вітчизну, мову, історію, географію, мистецтво. Нам треба бути ПАТРИОТАМИ. Бо якщо людина не патріот, то вона не людина.

Наше новообране правління, можливо, наступного року, мало б вшанувати видатного просвітянина, будителя українського духу Анатолія Вахнянина, який у Львові (він родом із Перемишлянищини, Польща) творив “Просвіту”. Необхідно звернутися до всіх владних інституцій, до наших дипломатичних структур, щоб на Перемишлянищині встановили пам’ятник першому голові української “Просвіти”. І це буде наш моральний, політичний, громадянський і національний знак.

“Слово Просвіти” — інформаційна національна, інтелектуальна, патріотична газета, тому її треба підтримувати. Так само як і Інтернет-ресурс.

У нас є організації, які працюють з українством. Але якщо ми не відмовилися від нашої справи, якщо ми не зде-

націоналізовані, якщо нас, як писав Липинський, “не купили за нарізані десетини”, то знаймо, що є один девіз і одне правило: Боже, єдність подай. Пригадую, як створювалася “Просвіта” у Тирасполі. Там за переписом 1926 року було 277,5 тис. українців. Запитую: куди ж нині поділися українці, і де вони поділися скрізь на теренах Советського Союзу? Вони асимілювалися і зникли. Нині, коли ми маємо власну державу, треба прийти до кожного українця, що нині мешкає в Бендерах, Тирасполі та інших містах і селах. Колись там, у гімназії, ми з Петром Кононенком проводили українські майстер-класи. Тепер вони вивчають “Историю Отечества” за стандартами Російської Федерації. І РФ виділила 1,5 млрд рублів для того, щоб формувати свою російськомовну політику на теренах колишнього Советського Союзу. Тому ми просто зобов’язані налагоджувати контакти з закордонним українством.

Ще 1913 року “Просвіта” співпрацювала з українцями США, Канади, Хорватії, Боснії, Закарпаття. Українці повинні бути єдині, бо в єдності наша сила. І на материзні, і за її межами. А в “Просвіту” йдуть кращі люди. Так як Дмитро Дорошенко очолював Січеславську організацію, Михайло Концюбинський — Чернігівську, Б. Грінченко — Київську, а мої земляки Сидір Воробкевич, Юрій Федькович, Василь Сімович, Осип Маковей працювали на Буковині. Сьогодні до “Просвіти” треба залучати кращих українських достойників, щоб вони формували українську ідею для нас і наших дітей.

Йти до людей
Степан ХМАРА, Герой України:

— Нині усім відомо, перед якими загрозами стоїть Україна. Недруги по всьому периметру держави. Ми обираємо європейський шлях розвитку, на сьогодні це важливий чинник для нашої стратегічної мети: побудови національної держави, але мета

влади й нинішнього президента зовсім інша. Вони прагнуть зберегти владу, капітали. Згадаймо лишень, кого нагороджує Янукович: Табачник, а також лютый антиукраїнець митрополит Одеський та Ізмаїльський Агафангел, що теж отримав високу державну нагороду.

Мене дивує поведінка так званої опозиції, що не реагує на таке зухвальство. І боротьба за збереження і розвиток України ускладнюється тому, що на сьогодні в українському парламенті немає опозиції. Так звана опозиція — це політикани, які поводяться абсолютно неадекватно. І те, що тут немає керівників жодної з цих політсил, яскраво засвідчує, хто вони насправді.

Ці проблеми добре висвітлював у своїй ґрунтовній доповіді Павло Мовчан. Із ним я не один рік працював у парламенті. Якби він не був у групі, що готувала статтю 10 Конституції, то така стаття в Основному Законі взагалі б не з’явилася.

Необхідні публічні акції, треба тиснути на владу й опозицію, яка не хоче працювати, а лише прикривається гаслами. Критична маса серед нашого народу — хохли й малороси. І поки українці не стануть критичною масою, свідомими патріотами, ми зазнаватимемо поразки. Тому головне завдання — перетворити хохла і малороса на українця. А це щоденна боротьба. Потрібно йти до людей. Скрізь є сільський філософ, розумна людина, самородок, саме їх необхідно залучати до справи, а також залучати науковців, політиків, діячів культури. Йти у школи, бо без знання своєї історії і культури не буде українців. Чим більше людей активно працюватиме, тим швидше ми отримаємо перемогу.

Матеріали підготували
Євген БУКЕТ, Надія КИР’ЯН, Микола ЦИМБАЛЮК, Петро АНТОНЕНКО
Фото Олександра ЛИТВИНЕНКА

Кирило СТЕЦЕНКО, скрипаль, композитор, заслужений артист України, голова Київської “Просвіти”

Перша заповідь “Декалогу” українського націоналіста Степана Ленкавського — “Здобудеш Українську Державу або згинеш у боротьбі за неї!” — концентрований вираз віковичної української національної ідеї. Була вона актуальною доти, доки Україна не стала незалежною державою. Виявилося, що ця ідея була не абсолютною, а лише етапною. Отже, 24 серпня 1991 року зробили перший, хоч і необхідний крок у напрямі до національного самоздійснення. Звичайно, можна дискутувати, наскільки наша держава незалежна? Можемо висловлювати резонні сумніви, чи стала вона справді українською? Але найактуальніша загальнонаціональна проблема, що поставила внаслідок здобуття незалежності, з плином часу набуває все більшої актуальності. Вона формулюється у ніби найвісших, а насправді в дуже засадничих і стратегічних питаннях: “Що робити далі?”, “Куди йти?”, “Яку державу будувати?”, “В чому подальший сенс нашого спільного національного буття?”.

Китайці вважали, що найбільше нещастя — жити в часи змін. Людям важко орієнтуватися у світі, який швидко змінюється. Складно пристосову-

«Запануєм і ми, браття, у своїй сторонці!» — національна ідея другого ступеня

ватися до подій, які неможливо передбачити. Дуже важко будувати надійні й довготривалі ділові, політичні й особисті стосунки у світі, де скасовується різниця між “низом” і “верхом”, де “зло” видається за “добро”, де “слава” затьмарює “істину”, а “гламур” заступає “красу”. Цей постмодерністський світ абсолютної відносності, тотальної імітації та масового перевиробництва “симулякрів” уже оточує нас звідусіль і намагається проникнути в центр ества. Все так стрімко, радикально й хаотично трансформується, що пророцтва про кінець світу сприймаються тепер як щось цілком імовірне. Вірогідності апокаліптичним настроєм додає й хронічна економічна криза, яка охопила майже всю планету. Ця криза доповнюється повсюдними кризами державного й інституційного управління. Латентна соціальна напруга, блукаюча політична нестабільність супроводжуються постійною загрозою вичерпності основних виробничих і життєвих ресурсів (сировина, енергоносії, питна вода, їжа, земля, повітря). Над планетою нависла небезпека незворотних змін клімату й фатальних наслідків забруднення довкілля. Припинення демографічного відтворення у розвинених країнах супроводжується зневірою у традиційних суспільних цінностях, способі життя, сенсі існування. Схоже, що ми живемо у часі кінця усіх часів...

Нинішня глобальна цивілізаційна криза має тотальний і системний характер. Цей радикальний поворот у розвитку людства реєструють соціологи, психологи, економісти, митці й політики. Про повне вичерпання потенціалів індустріальної епохи пишуть Дейвід Белл та Елвін Тофлер. Теорію нової планетарної світосистеми впроваджує Ім-

мануїл Валлерстайн. Появу зовсім нових цінностей і принципів суспільного життя аналізують Еріх Фромм і Річард Флоріда. Гуманітарні засади творення новітньої світової та вітчизняної економіки розробляють українські науковці Анатолій Гальчинський та Олександр Кендюхов. Яка ж доля чекає Україну в час змін?

Нині наша держава нагадує грандіозну багатоярусну кризову піраміду. Її підніжжям служить шойно змальована *глобальна цивілізаційна криза*. Поверхом вище розташована перманентно пульсуюча *світова економічна криза*, від якої так залежна наша експортна промисловість. На третьому ярусі все ще працює деструктивна *реліктова криза управління*, яка розвалила СРСР і далі руйнує його непореформовані національно-територіальні уламки. Четвертий кризовий рівень — *криза постколоніального розвитку*, яка виявляє себе традиційною відсутністю стратегічного мислення та почуттів загальнонаціональної відповідальності у представників вищих ешелонів влади. І, нарешті, на найвищому поверсі піраміди розташована найдавніша й найдошкульніша національна вада — *криза національної ідентичності*. Саме про неї говорив наш Кобзар, який у посланні “До мертвих і живих, і ненароджених...” так рельєфно вписав комплекс “і ми — не ми, і я — не я”. На жаль, слабка вкоріненість в *українській ідентичності* й дотепер служить спокусливою приманкою для теперішніх московських інтеграторів. Якби всі українці, так само як і поляки, росіяни чи німці, були абсолютно переконані у своїй спільній мовно-культурній і державно-політичній належності до своєї Батьківщини, тоді

б нас ніхто й ніколи не прагнув мало не силою втягувати до таких неоімперських проєктів, як “русский мир”, “Евразийский союз”, “Тамозненный союз”.

Непримиренну позицію щодо незалежної України висловлює у своїй книжці “Геополітика” ідеолог теперішньої кремлівської влади Олександр Дугін: “Украина как самостоятельное государство с какими-то территориальными амбициями представляет собой огромную опасность для всей Евразии, и без решения украинской проблемы вообще говорить о континентальной геополитике бессмысленно. ...Стратегически Украина должна быть строго проекцией Москвы на юге и западе... Северный берег Черного моря должен быть исключительно евразийским и централизованно подчиняться Москве”. Войовничий провідник нових євразійців робить приголомшливі висновки: “Украина как государство не имеет никакого геополитического смысла. У нее нет ни (1) особенной культурной вестии универсального значения, ни (2) географической уникальности, ни (3) этнической исключительности”. Остаточний присуд московського політолога звучить так: “Дальнейшее существование унитарной Украины недопустимо. Эта территория должна быть поделена на несколько поясов, соответствующих гамме геополитических и этнокультурных реальностей”.

Які тут можуть бути серйозні коментарі? Щодо таких доволі об’єктивних категорій, як “географическая уникальность” та “этническая исключительность”, то хай це аргументовано спростують фахівці. Якщо ж говорити про “особенную культурную весть универсального значения” — це вже справа нашої щоденної

творчої, комунікативної та політичної роботи, яка має цілеспрямовано й неухильно здійснюватися зусиллями багатьох українських митців, науковців, філософів, журналістів, медіа-менеджерів, політиків, ідеологів і силами усієї держави і глобальної української спільноти.

Українцям пощастило народитися і сформуватися як народ, що виявився обдарованим потужним творчим потенціалом. І це вже неодноразово довела історія. У наш час та в найближчому майбутньому такі питомі властивості української психіки та культурної традиції, як “мрійливість”, “вразливість”, “чутливість”, “емоційність” і “розвинена уява” можуть виявитися надзвичайно корисними, цінними, запитаними й необхідними для людства постіндустріальної та постінформаційної доби. Саме тоді на чільні позиції нової цивілізації вийдуть спільноти й культури, що плекають “культуру серця”. А саме такою, кордоцентричною за своєю сутністю і є автентична світоглядна українська традиція, зафіксована у теологічних, філософських, мистецьких і наукових творах І. Вишенського, Г. Сковороди, П. Юркевича, Т. Шевченка, М. Куліша, М. Гоголя, Д. Чижевського, В. Вернадського, О. Кульчицького, Є. Онацького, С. Кримського, М. Поповича, П. Мовчана. Отже, час змін — це не біда, а щаслива нагода для тих людей і спільнот, які культивують творчість і креативність у ставленні до власного життя, до формування майбутнього, до долі світу. Необхідна лише ясна самоусвідомленість, віра у власне покликання та історична відповідальність. Якщо ми, українці, очистившись від фальшу й оман станемо тим, чим ми насправді є — ми зможемо самоздійснитися і виконати ту унікальну місію, заради якої з’явилися на білому світі. Хто був останнім — стане першим!

Починаймо кожен із себе!

Дмитро ЛОМАЧУК,
кінорежисер, заслужений праців-
ник культури України

Багато хто із присутніх знають про наш просвітянський телесеріал “ЛОГОС”, що створюється за мотивами книги Павла Мовчана “ВИТОКИ”. Ідею створення цього 365-серійного телепроекту автор виношував ще з радянських часів. Звичайно, що в ті часи про його реалізацію не могло бути й мови. І тільки з 2000 року це почало втілюватися у реальність. Уже 2001 року з’явилася перша серія, а потім друга, третя. На жаль, передчасно пішов із життя перший режисер серіалу світлої пам’яті Віктор Леонідович Василенко. Із 2003 року, як режисер і керівник продовжую створення цього проекту я із групою відданих українській справі творчих працівників. Вже виготовлено 80 серій. Основне завдання — спроба окреслити найважливішу і найгострішу проблему: збереження етнічної та духовної цілісності нації на тлі тотальної руйнації фундаментальних підвалин буття різними “ізмами” — від тоталітаризму до глобалізму. Автори, спираючись на думки етнографів, дослідників шукають відповідь на запитання: “У чому наша єдність? Як віднайти дорогу до життєдайних витоків? Слово. Мова. Пам’ять. Віра”. Ось ця основа, на якій базується весь серіал. Науково-публіцистичний телесеріал “ЛОГОС” — це філософське, краєзнавче осмислення історії творення українського фольклору, становлення і розвитку рідної мови та взаємних впливів слова, культури, історії, етносу. Це дуже важливий проект у вихованні молоді, долучення її до національних цінностей. Поки що цього, крім нас, ніхто в Україні не робить. Не думайте, що чиновники всіх рангів навипередки біжать і несуть гроші на проект. Ні! Завдяки зусиллям голови “Просвіти” Павла Мовчана, інших небайдужих людей ми знаходимо хоч якісь кошти, які не покривають навіть мінімальні витрати, проте ми працюємо. Головним чинником є творчий колектив, який, не дивлячись ні на що, вже 10 років робить цю дуже важливу справу. Як наслідок, ми постійно на екрані різних телеканалів: “РАДА”, “Культура”, Всесвітня служба українського телебачення УТР, канал “Малютко” та багатьох регіональних каналів. З великим задоволенням його транслюють українські редакції Молдови та Придністров’я, українське товариство у Москві. Центральне правління товариства неодноразово зверталося до обласних об’єднань “Просвіти” долучитися до цього проекту. У вас на місцях є стільки цікавого, недослідженого, є місцевий колорит, є фольклор. Це може стати не тільки розширенням географії телесеріалу, а й фіксація на віки того дорогоцінного, що з кожним днем зникає з відходом в інші світи старшого покоління. Але чомусь активності ніхто не виявляє. Сьогодні ви отримали всі серії, які створені протягом багатьох років. Несіть на свої обласні державні телекомпанії, знайомтеся із їхнім керівництвом. Будьте певні, за цей телесеріал будь-яка місцева телекомпанія вам буде довіку вдячна. В такому матеріалі є велика потреба. За це ще й ефір можуть надати для ваших просвітянських програм. Кожного другого понеділка щомісяця тут, у Будинку вчителя, відбувається кінолекторій “Від Трипілля — до сьогодні”, основою якого і є науково-публіцистичний телесеріал “ЛОГОС”. Всі охочі можуть його відвідувати.

Ще один важливий проект. Це Міжнародний фестиваль екранного та сценічного мистецтва “КіноЛОГОС”, засновниками якого є Всеукраїн-

ське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка та Об’єднання кінематографістів “КіноЛОГОС”. Цього року відбувся вже п’ятий. Щороку у фестивалі беруть участь представники державних і приватних телекомпаній, творчих колективів зі Львова, Донецька, Харкова, Івано-Франківська, Києва та інших міст України, а також учасники з Молдови, Білорусі, Росії, США. Як сказав в інтерв’ю “Слово Просвіти” голова журі в номінації “Екранне мистецтво”, лауреат Шевченківської премії, народний артист України кінорежисер Леонід Мужук: “У фестивалю є яскраво сформований концептуальний підхід. Це патріотизм, відчуття українських традицій, намагання зрозуміти, як розвивається українська державність, як її можна підтримувати, щоб вона стабілізувалась як європейська присутність. Усі учасники опікуються цими трьома фундаментальними позиціями”. Багато хто бере участь у фестивалі не один рік. Є люди, які тут стартували і досі змагаються у конкурсі. Є автори фільмів та виконавці, які за п’ять років неодноразово ставали лауреатами. Це також характеризує нашу фестивальну діяльність. Зростає середній рівень кінопродукції, що надходить на конкурс та виконавський рівень сценічних колективів і окремих виконавців. Цього року фестиваль відбувався в трьох номінаціях: екранне, театральне та сценічне мистецтво.

Ми це робимо. І знову — не гроші є головним чинником, який може цьому завадити.

Знову резонанс запитання: “А чому просвітянські колективи з обласних за п’ять років так і не спромоглися бодай хоч один раз стати учасниками?” Хіба для цього потрібне “перезавантаження”, про яке волають деякі гарячі голови?

Правлінням товариства мені доручена підготовка й проведення культурно-мистецьких програм до державних і релігійних свят, просвітянських конкурсів. У цих концертах беруть участь і професійні, і самодіяльні колективи та виконавці. Ми із заслуженою артисткою України Тетяною Негрію протягом року беремо участь у різних конкурсах як члени журі, там знаходимо таланти, які із задоволенням їдуть до Києва на просвітянські заходи. Були з Одеси, Черкаса, Львова, Корсуня-Шевченківського. Мене дивує, чому деякі керівники обласних організацій голосять про якийсь “перезавантаження”, а їхніх посланців я жодного разу не бачив на цій сцені? І якщо ви скажете, що не знаєте про фестивалі “КіноЛОГОС”, або про святкові заходи “Просвіти” — це неправда. Інформація передається електронною поштою регулярно. До речі, я працюю в “Просвіті” на громадських засадах. Є такі рядки, написані років двадцять тому моїм нині покійним другом Валентином Михайлюком:

*Клянись везіння, владу лайте
Коли язик хмільний свербить
Та тільки з себе починайте
Щось путнє на землі робить!*

Новообрані керівні органи ВУТ «Просвіта» ім. Тараса Шевченка

ГОЛОВНА РАДА

Голови обласних об’єднань, за Статутом

Савченко Сергій Михайлович — Всеукраїнське об’єднання, заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Теклюк Анатолій Іванович — Вінницьке обласне об’єднання; Кучерепа Микола Михайлович — Волинське обласне об’єднання; Довгаль Сергій Миколайович — Дніпропетровське обласне об’єднання;

Шевченко Володимир Павлович — Донецьке обласне об’єднання; Васильчук Святослав Карпович — Житомирське обласне об’єднання;

Піпаш Володимир Васильович — Закарпатське обласне об’єднання;

Ткаченко Олег Валентинович — Запорізьке обласне об’єднання; Волковецький Степан Васильович — Івано-Франківське обласне об’єднання;

Клічак Василь Йосипович — Київське обласне об’єднання;

Стеценко Кирило Вадимович — Київське міське об’єднання; Орел Світлана Василівна — Кіровоградське обласне об’єднання; Семистяга Володимир Федорович — Луганське обласне об’єднання, заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Пітко Ярослав Михайлович — Львівське обласне об’єднання, заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Марцінковський Ігор Богданович — Миколаївське обласне об’єднання;

Степанченко Олександр Євгенович — Одеське обласне об’єднання; Кульчинський Микола Георгійович — Полтавське обласне об’єднання, заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Ветров Іван Васильович — Рівненське обласне об’єднання; Проценко Володимир Миколайович — Севастопольське міське об’єднання;

Шевченко Олексій Григорович — Сумське обласне об’єднання; Шимків Петро Михайлович — Тернопільське обласне об’єднання; Кравців Ігор Іванович — Харківське обласне об’єднання;

Олексюк Олег Васильович — Херсонське обласне об’єднання; Міхалевський Віталій Цезарович — Хмельницьке обласне об’єднання;

Фещенко Олена Василівна — Черкаське обласне об’єднання; Савчук Остап Васильович — Чернівецьке обласне об’єднання;

Чепурний Василь Федорович — Чернігівське обласне об’єднання.

Представники творчої інтелігенції, науковці, письменники, громадські діячі

Антоненко Петро Якович — зав. відділом газети “Слово Просвіти”; Баранов Віктор Федорович — голова НСПУ;

Буравський Микола Олександрович — народний артист України, худ. кер. театру українського фольклору “Берегиня”;

Білоус В’ячеслав Олександрович — перший заступник голови Спілки офіцерів України;

Василяшко Василь Федорович — поет, член НСПУ, відп. секр. Т-ва “Знання”;

Гандзюк Юрій Михайлович — професор, директор фірми “Атлантік”; Галаголюк Василь Петрович — к-т іс. наук, голова Коломийської “Просвіти”;

Гриценко Павло Юхимович — директор Інституту української мови НАНУ;

Горбачук Іван Тихонович — проф. Київського пед. університету ім. М. Драгоманова;

Голота Любов Василівна — письменниця, головний редактор газети “Слово Просвіти”;

Гоян Ярема Петрович — письменник;

Драч Іван Федорович — письменник, Герой України;

Жулинський Микола Григорович — акад., директор Ін-ту літератури НАНУ;

Заєць Іван Олександрович — заступник голови НРУ;

Качан Анатолій Леонтійович — поет, член НСПУ;

Козаченко Валентин Васильович — нар. артист України, худ. кер. ансамблю “Калина”;

Колодний Анатолій Миколайович — заступник директора Інституту філософії НАНУ;

Кононенко Петро Петрович — академік, директор Інституту українознавства;

Кметик Володимир Іванович — керівник телеканалу “Малютко TV”, директор студії “Фрески”;

Лемець Галина Василівна — голова правління МБФ “Українська родина”;

Ломачук Дмитро Федорович — директор студії “Просвіта”, заслужений працівник культури України;

Лупаков Євген Олександрович — голова Спілки офіцерів України;

Лупій Олесь Васильович — письменник, чл. НСПУ;

Мокренко Анатолій Юрійович — проф. Музичної академії, нар. артист України;

Мандзюк Василь Михайлович — редактор новин “Голос Києва”;

Мовчан Павло Михайлович — голова ВУТ “Просвіта”;

Мужук Леонід Петрович — кінорежисер, народний артист України;

Нестерчук Микола Трохимович — заслужений працівник освіти України, перший заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, відповідальний секретар

Олійник Марія Василівна — заступник голови Донецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Пиріг Любомир Антонович — академік Академії медичних наук України;

Пономарів Олександр Данилович — професор, доктор філологічних наук, заступник голови ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Слабошпицький Михайло Федотович — письменник, виконавчий директор “Ліги українських меценатів”;

Тимошук Микола Степанович — професор Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

Філіпчук Георгій Георгійович — академік Академії педагогічних наук України;

Франчук Валерій Олександрович — художник, лауреат Націо-

нальної премії України ім. Тараса Шевченка;

Чирип’юк Дмитро Іванович — режисер Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка, заслужений діяч мистецтв України;

Шевченко Василь Григорович — видавець;

Шокало Олександр Андрійович — письменник, редактор журналу “Український світ”;

Ющук Іван Пилипович — професор Київського міжнародного університету;

Яковчук Олександр Миколайович — композитор, лауреат Міжнародних конкурсів.

Центральне правління

Мовчан Павло Михайлович — голова ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Нестерчук Микола Трохимович — заслужений працівник освіти України, відповідальний секретар товариства;

Голота Любов Василівна — письменниця, головний редактор газети “Слово Просвіти”;

Буравський Микола Олександрович — народний артист України, худ. кер. театру українського фольклору “Берегиня”;

Гандзюк Юрій Михайлович — професор, директор фірми “Атлантік”;

Гоян Ярема Петрович — письменник;

Клічак Василь Йосипович — директор ВЦ “Просвіта”, голова Київського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Кметик Володимир Іванович — керівник телеканалу “Малютко TV”, директор студії “Фрески”;

Ломачук Дмитро Федорович — директор студії “Просвіта”, заслужений працівник культури України;

Мужук Леонід Петрович — кінорежисер, народний артист України;

Пономарів Олександр Данилович — професор, доктор філол. наук; Стеценко Кирило Вадимович — голова Київського міського об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Філіпчук Георгій Георгійович — академік Академії педагогічних наук України;

Ющук Іван Пилипович — професор Київського міжнародного університету.

Контрольно-ревізійна інспекція

Черняхівський Олексій Іванович (голова)

Букет Євген Васильович
Голобуцький Ігор Володимирович
Проценко Володимир Миколайович

Сопівник Михайло Пантелеймонович

УХВАЛА

IX з’їзду ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка

На виконання Закону України “Про громадські об’єднання” створити робочу комісію з напрацювання змін до Статуту у складі:

Пітко Ярослав Михайлович — голова Львівського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Семистяга Володимир Федорович — голова Луганського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Олійник Марія Василівна — заступник голови Донецького обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Волковецький Степан Васильович — голова обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

Кульчинський Микола Георгійович — голова Полтавського обласного об’єднання ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка;

14 вересня 2013 р.
м. Київ

Італійська відзнака для українського перекладача

14 вересня 2013 року, на 692-гу річницю від смерті великого Данте, терцини “Божественної комедії” вперше прозвучали українською мовою в старовинній равеннській базиліці Сан Франчен-

ско, при якій поховано великого поета. Професор кафедри перекладу Київського університету імені Бориса Грінченка Максим Стріха презентував тут свій щойно виданий львівським видавництвом “Астролябія” переклад Дантового “Пекла”. Це видання — наслідок понад 20-річної праці перекладача і водночас відомого фізика, доктора фізико-математичних наук, президента Українського фізичного товариства.

Історія світової літератури знає схожі приклади: перший повний віршований російський переклад “Комедії” виконав Дмитро Мін — науковець, лікар, який лікував Тараса Шевченка. Про цей і про інші цікаві факти української Дантеїди Максим Стріха пише в майже 50-сторінковій передмові до своєї праці. Адже Данте віддавна був для українців символом боротьби за національне визволення, і перша українська згадка про нього належить гетьманові-вигнанцеві Пилипові Орлику. Постать і творчість італійського поета вплинула на Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесю Українку, Василя Стуса, Ліну Костенко та на багатьох

інших наших класиків, чий вірші на дантівську тему Максим Стріха також зібрав у цьому виданні.

Щодо власне перекладу Максима Стріхи, то ще до його остаточної публікації великий ерудит і неперевершений у нас знавець Середньовіччя, професор Українського вільного університету в Мюнхені Ігор Качуровський назвав його найкращою з дотеперішніх українських версій Дантової поеми. Цю оцінку під час презентації підтвердила в базиліці Сан Франческо й провідний італійський україніст, іноземний член НАНУ Джованна Броджі. На її думку, попередній версії Євгена Дроб'язка притаманний певний “академізм”, а версія Максима Стріхи значно краще передає уявлення про могутню, вулканічну, часом ще неусталену мову Данте. Не випадково видавництво “Астролябія” обрало для ілюстрування цього перекладу не звичні для багатьох гравюри Густава Доре, створені за канонами й приписами XIX століття, а мініатюри зі старовинного сієн-

ського кодексу 1440 року, у яких живе дух Середньовіччя.

Проект презентації перекладів поеми Данте різними мовами триває в Равенні з 1995 року й українська стала 47 мовою, якою у Сан Франческо пролунали Дантові терцини. Звісно, наш номер міг би бути й “вищим” — якби промоцією свого культурного іміджу за кордоном займалася українська держава. Адже перші переклади Данте українською, що належать перу Володимира Самійленка й Івана Франка, з'явилися понад 100 років тому.

Але поки презентацію українського перекладу організував легендарний подвижник італійської культури Вальтер делла Моніка, який почав популяризувати поезію ще в далекі 1950-ті. 14 вересня саме він вручив перекладачеві поеми Данте Максимові Стрісі відзнаку проекту “Данте. Равенна. Італія” “Lauro Dantesco” — “Дантівський лавр”, побажавши дійти в осяжному майбутньому й до останніх рядків “Раю”.

Влас. інф.

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО
ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА»
імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Запрошуємо

на літературно-музичний вечір Дмитра ПАВЛИЧКА та Івана ДЕРДИ, який відбудеться 28 вересня о 17 годині в конференц-залі Київського будинку вчителя (вул. Володимирська, 57).

Вхід вільний.

Засновник:
Всеукраїнське
товариство “Просвіта”
імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво
КВ № 4066
від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Любов ГОЛОТА

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова),
Ярема ГОЯН,
Павло МОВЧАН,
Олександр ПОНОМАРІВ,
Іван ЮЩУК

Заступник головного редактора
Євген БУКЕТ
279-39-55

Заступник головного редактора
з виробничих питань
Наталія СКРИННИК
278-01-30 (тел/факс)

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Відділ соціальної тематики
Петро АНТОНЕНКО
279-49-47

Відділ просвітницької роботи
Надія КИР'ЯН
270-55-57

Відділ культури
Микола ЦИМБАЛЮК
279-49-47

Відділ коректури
Тетяна ЩЕРБАК
Ірина СТЕЛЬМАХ
278-63-69

Комп'ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК
Володимир ЖИГУН
278-63-69

Інтернет-редактор
Олександр ЛИТВИНЕНКО
279-39-55

Черговий редактор
Євген БУКЕТ
Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б,
м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Видруковано з готових фотоформ
у ТОВ “Поліграфцентр” у середу.

Наклад у вересні — 15 100

Листування з читачами —
тільки на сторінках газети.

Відповідальність за достовірність
інформації несуть автори.
Редакція залишає за собою право
редагування та скорочення текстів.
Редакція не завжди поділяє
погляди своїх авторів.
При використанні наших публікацій
посилання на “Слово Просвіти”
обов'язкове.
Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

